

ทางเอก

พระอาจารย์สงบ มนฺสฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๑

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

สำคัญมาก สำคัญตรงที่ว่ามันเป็นการเปิดหูเปิดตาพวกเรา ถ้าไม่มีพระพุทธรูปเจ้าพวกเรามีคบอด มีคบอดเลย เกิดมาเป็นคนแล้วก็ใช้ชีวิตไปประสาคนตามเส้นทางชีวิต ทางของชีวิตเกิดมา เกิดมาแล้วก็ต้องใช้ชีวิตไป ใช้ชีวิตไปจนกว่าจะหมดอายุขัยไป

แล้วเส้นทางของชีวิตมันเส้นทางของกิเลสนะ เส้นทางของกิเลส กิเลสมันอยู่ในหัวใจ มันขับเคลื่อนให้หัวใจนี้ต้องไปเกิดไปตายตลอด มันไม่ใช่เกิดเฉพาะชาติในปัจจุบันนี้ มันเกิดมาไม่รู้กี่ภพกี่ชาติ จนไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีต้นไม่มีปลาย จิตนี้ก็ต้องหมุนเวียนไปตลอดอีก มันเป็นไปด้วยเส้นทางของกิเลส

กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างกัน ไม่ใช่ว่าสัตว์ตัวอื่นนะ สัตว์เรานี้แหละ เราตัวเดียวนี้แหละ เราเป็นสัตว์ที่เกิดเป็นมนุษย์ กรรมจำแนกให้สัตว์เกิดต่างกัน เกิดต่างวาระ ต่างกรรมที่เกิดเป็นมนุษย์นี้ เกิดเป็นสัตว์ต่างๆ ไป กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างกัน เกิดระหว่างภพชาติต่างๆ กันไป มันลุ่มๆ ดอนๆ ไปตลอด สูงๆ ต่ำๆ มันไม่มีที่สิ้นสุด

แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เหมือนกัน ก่อนที่สร้างปรารถนามาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ต้องเกิดต้องตายในวัฏฏะนี้มาเหมือนกัน ถึงได้สะสมมาในเรื่องของนรกสวรรค์ในหัวใจนั้น เต็มในหัวใจนั้น มันถึงเวลาพูดถึงเรื่องของนรก เรื่องของความทุกข์ความยาก มันจะเสียวอกใจทุกดวงใจทั้งนั้นนะ ทุกดวงใจเพราะมันเคยประสบสัมผัสมา แล้วมันตกตะกอนนอนก้นอยู่ในหัวใจ มันเป็นอนุสัยนอนอยู่ในใจดวงนั้น ใจทุกดวงใจถึงเกิดมาแล้วอยากจะทำคุณงามความดี ปรารถนามีความสุข

แต่ถ้าไม่พบพระพุทธศาสนา ถ้าไม่พบพระพุทธศาสนา มันก็เกิดไปแล้วก็หมุนเวียนไปตามประสาของโลกเขาอยู่เป็นอย่างนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วเป็นธรรมดาของมัน แต่ถ้าเรื่องในศาสนาเรามันมีทางออกจากทุกข์ได้ทั้งหมดเลย นี่เพียงแต่คนเห็น เหมือนบนถนน ถนนที่เขาสร้างไว้ แล้วว่างเปล่า ไม่มีคนเดิน ไม่มีรถไปใช้บนถนนนั้น บนถนนนั้นสร้างแล้วก็อยู่อย่างนั้น นี่เหมือนกัน ศาสนาที่มีอยู่ ถ้าว่างไว้แล้วคนไม่เดินตามนั้น คนไม่ขึ้นไปบนถนนสายนั้น ใช้ชีวิตไปตามลำพังของตัวเอง ใช้ชีวิตตามลำพังของตัวเองที่มันต้องเป็นไป

ความเห็นของตัวเอง ก็เลสมันพาเห็น ก็เลสในหัวใจเป็นอย่างนั้น ต้องพาให้เราเป็นไปด้วยความคิดเห็นของเราเอง แล้วมันก็วิ่งไป อำนาจมันบาตรใหญ่มาก มันควบคุมใจจนไม่ให้ใจเรานี้เป็นอิสระได้ ความคิดก็คิดในวงแคบของมัน ในวงจำกัดของความคิดเรา วงจำกัดของสังขาร

อย่างเช่น คนฝัน คนจินตนาการไปว่า “มันไม่เคยพบไม่เคยเห็น มันเกิดได้อย่างไร” มันไม่เคยพบเคยเห็นถึงว่า ถ้าความฝัน ความคิด ฝันสูง ฝันดิบ มันเกิดจากสังขาร ความปรุง ความแต่งสังขารเกิดขึ้นจากขั้น ๕ ที่มันครอบคลุมใจไว้ ใจมันจะมีความคิดได้ มันผ่านขั้นนี้ออกมา ความปรุง ความแต่งของใจมันปรุงขึ้นมา นี่กรอบของความคิดของเรามีเท่านั้น แล้วยังโดนกิเลสหลอกลวงไปในความคิดนั้นอีก กิเลสหลอกลวงให้ความคิดนั้นหมุนไป จินตนาการไป ตามความอยากของเรา

อยากนะ อยากไม่รู้ที่สิ้นสุด เรามีแต่ความอยากกัน อยากหาความสุขใส่ตัว แต่ไม่รู้ว่าจะไร มันจะเป็นความสุขใส่ตัว เพราะอะไร เพราะว่าสิ่งใดก็แล้วแต่ ถ้ามันประสบหลายครั้งเข้ามันเป็นความเคยชิน ความเคยชิน ความประสบหลายครั้งเข้า ความเสพหลายหนเข้ามันจะเบื่อหน่าย ความเบื่อหน่ายก็ยังต้องการของใหม่ตลอดไป แล้วโลกนี้มีอะไรเป็นของใหม่ ในวัฏสงสารนี้มีอะไรเป็นของใหม่? จิตนี้เคยสัมผัสมาหมด อย่างเช่น เราเกิดเป็นมนุษย์ เราอยากไปสวรรค์ อยากไปเป็นพรหม อยากมีความสุข ว่าทิพย์สมบัติเป็นอย่างไร ใจดวงไหนมันไม่เคยขึ้นไปบนนั้น วนเวียนไปนี้ใจดวงไหนไม่เคยขึ้นบ้าง

วิภูวน กามภพ รูปภพ อรูปภพ ๓ ภพนี้เป็นที่อยู่ของจิตที่มันเกิดตายเกิดตาย เป็นไปไม่ได้ เว้นไว้แต่พระอนาคามีพ้นออกไป ไปอยู่บนพรหมแล้วพ้นออกไป ออกไปจากที่ว่าจิตที่มีกิเลสยัง

หมุนเวียนในวัฏฏะนี้อยู่ ยกเว้นพระอนาคามีกับพระอรหันต์ที่หลุดออกไปจากวัฏฏะนี้ ด้วย
ทางเดินอันเอก อันเอกที่ว่าพระพุทธเจ้าวางไว้ให้เดินไป

แต่เรามันยังเป็นว่าเส้นทางของกิเลส เส้นทางของชีวิต ชีวิตมีกิเลสอยู่ มันเวียนไปประสา
ความคิดของกิเลสเรา มันให้เดินไป มันต้องให้กลับมาตลอดสังเวช ถ้าเรามีความสลดสังเวชใน
ความเกิดความตาย มันถึงจะแสวงหาทางออกอีกทางหนึ่ง ถ้าไม่มีความสลดสังเวชเข้ามาถึงหัวใจ
ไม่สะเทือนใจ ถ้าไม่สะเทือนใจ มันจะไม่หาเส้นทางอีกเส้นทางหนึ่ง ที่นี้ไม่หาเส้นทางอีกเส้นทาง
หนึ่งแล้ว ยังยอมรับเส้นทางเดิม

เส้นทางของชีวิต ที่ว่าเกิดเป็นมนุษย์นี่ประเสริฐที่สุด ในการเกิดเป็นมนุษย์นะ มนุษย์
สมบัติ เป็นอริยทรัพย์ของการเกิดเป็นมนุษย์นะ เราเกิดมา แล้วเราเกิดขึ้นมาที่เราได้สมบัติขึ้น
มาแล้วเราใช้สมบัตินี้ทำอะไรล่ะ เราใช้สมบัติของเราที่อยู่ในโลกเขาไปเหมือนสัตว์ตัวหนึ่ง
เหมือนสัตว์ตัวหนึ่งนะ

คู่สัตว์เดรัจฉานตัวหนึ่ง พวกหมู หมา กา ไก่สิ เป็นอย่างนั้นจริงๆ เขาเกิดมา เขาใช้ชีวิตของ
เขา ในเมื่อเขาเกิดมาในอบายภูมิ ในสัตว์เดรัจฉานนี้เป็นอบายภูมิ แต่มันให้เป็นวัตถุที่เราเห็นได้
เราจับต้องได้ เขาใช้ชีวิตของเขาไปอย่างนั้นตามแต่สัญชาตญาณ แล้วก็ใช้ชีวิตจนหมดชีวิตหนึ่งไป
เขาก็พบพระพุทธศาสนาเหมือนกัน แต่เขาได้ประโยชน์อะไรจากพุทธศาสนาละ

เพราะเขาเกิดมา เราก็เกิดมาพร้อมกันในประเทศเดียวกัน ในโลกเดียวกัน ในปัจจุบันนี้ แต่
เรามีศาสนาเป็นเครื่องขึ้นมาว่า จะให้แยกออกจากความดีความชั่ว ความดีความชั่วแล้วเราต้องสร้าง
ขึ้นมาด้วย สร้างสิ่งที่มีมันจะออกไปจากโลก ต้องสร้างขึ้นมา ทุกคนต้องสร้างขึ้นมา สิ่งต่างๆ ใน
เครื่องไม้เครื่องมือในโลกของเขา เขาหาซื้อได้ เขาหาซื้อมาเป็นเครื่องไม้เครื่องมือเพื่อจะมาทุบ
แรงได้

แต่ในมรรคของเรา ในการที่เราจะแสวงหาทางออกนี้มันต้องเป็นทางของเราเอง ถึงว่าต้อง
แสวงหาเครื่องไม้เครื่องมือออกมาเพื่อเป็นทางอันเอก มรรคโคที่จะออกไปจากกิเลส นี่แสวงหา
เพราะเป็นมนุษย์ มีปัญญา มีสิ่งที่มีปัญญา มีปัญญาที่ใคร่ครวญได้ ถึงว่าถ้าเราสังเวชกับตัวเราเอง
สิ่งนั้นมันถึงจะมีกำลังทำ มันต้องมีพื้นฐานที่เราจะคิดใจขึ้นไป ใจของเรา เราเกิดมาทุกคนจะมี

ความที่เราทุกข์ เรายากนะ ที่ว่าเราทุกข์ เรายาก เราต้องประกอบอาชีพไป อันนี้ก็เป็นความทุกข์ ความยากแล้ว นี่เส้นทางของกิเลสเป็นอย่างนั้น แล้วเราก็เดินตามไป

ความทุกข์ ความยาก ถ้าทำตรงนี้สมบูรณ์ นี่ก็คือความสมบูรณ์ของมนุษย์แล้ว

มนุษย์สมบัติเลยด้อยค่าไป มนุษย์สมบัติกับสัตว์เดรัจฉานมันต่างกันตรงไหน การใช้ชีวิต ไปให้จบชีวิตหนึ่งชีวิตหนึ่ง ต่างกันตรงไหน เขาใช้โดยสัญชาตญาณ เราใช้ด้วยปัญญา แต่ปัญญานี้ ก็เป็นปัญญาเอามาบีบบีสิไฟกัน เอามาบีบบีสิไฟ

เวลาประกอบธุรกิจต่างๆ เวลาความเป็นอยู่ คนคนคน โกงมันมีอยู่ในโลกทั่วไป แล้วคนคน คนโกง ปัญญาควรที่จะเป็นปัญญาที่เอามาเป็นคุณประโยชน์กับตัวเอง สร้างคุณสมบัติของตัวเอง นี่เจริญองกามขึ้นมา กลับใช้ไปในทางของกิเลส มาคดมาโกง มาทำปลิ้นปล้อนในโลกของเขาไป ปัญญาอย่างนั้นใช้ไปแล้วมันสร้างแต่กรรมชั่วออกไป

กรรมจำแนกให้สัตว์ให้เกิดต่างกัน เขาทำให้อารมณ์ของเขาขณะที่เขาจะเริ่มคดโกง เริ่มบีบบีสิไฟคนอื่น อันนั้นเป็นทุกข์นะ เป็นทุกข์ว่ากลัวเขาจับได้ กลัวเขาไล่ทัน ความกลัวนั้นเป็นสุข หรือเป็นทุกข์? เป็นทุกข์อยู่แล้ว เกิดในอารมณ์นั้น เกิดในปัจจุบันนั้น อารมณ์ที่เกิดดับเกิดดับ มันเกิดเร็วมากในหัวใจดวงนั้น เกิดดับขนาดนั้นเขาก็มีความทุกข์ไปพร้อมกับขณะนั้น กลัวแต่ความลับมันจะเปิดเผยออกมา ตัวเองต้องเร่าร้อน ตัวเองต้องมีความทุกข์อยู่ในหัวใจ แต่ก็พอใจทำ

สิ่งที่พอใจทำเพราะกิเลสมันปิดบังไว้ กิเลสมันปิดบังไว้ว่าสิ่งนี้มันเป็นสิ่งทีว่าเป็นความ สะดวกสบายของใจดวงนั้น เป็นความสะดวกสบายที่จะเอาเปรียบเขา เป็นความสะดวกสบายที่ว่า เราจะได้ประโยชน์จากตรงนั้น ประโยชน์จากตรงนั้น นี่การใช้ชีวิตแบบสัญชาตญาณ การใช้ชีวิต แบบสัตว์เดรัจฉานต่างๆ ก็ใช้อย่างนั้น ปัญญาก็มีเหมือนกันแต่ใช้ไปในทางที่ผิด

แต่ถ้าปัญญามันใช้ไปในทางที่ถูกต้อง ในทางที่ถูกมันต้องหาทางออกสิ หาทางออกว่าใน เมื่อมีการเกิด มันต้องมีการที่ไม่เกิด ในเมื่อมันสิ่งที่มีความทุกข์ขึ้นมาแล้วทุกข์ สิ่งที่ดีทุกข์ต้องมี อยู่ แล้วก็มิได้อยู่พร้อมในศาสนาของเรา ในธรรม พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นแก้วสารพัดนึก แก้วสารพัดนึกถ้าเราถึง เราเป็นชาวพุทธ เป็นพุทธมามกะ กล่าวถึงว่าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของเรา

แล้วทำไมไม่เอามาฟังให้ได้ล่ะ คุณค่าของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ทำไมไม่เอามาเป็นที่ฟังของใจให้ได้ ถ้ามันเป็นสิ่งที่ฟังของใจ จากเป็นที่ฟังอาศัย มันต้องเป็นใจที่ว่ามีที่มืฐาน มีที่มั่นของเรา เป็นฐานที่มั่นของเราที่เราจะก้าวเดินต่อไปข้างหน้า เป็นที่ฟังของเรา

เขาทุกข์ เวลาเราเปรียบถึงความทุกข์ของเรา เราว่าเราจะทุกข์ทุกคน เราจะมีทุกข์ คนอื่นจะมีแต่ความสุข ก็คือ ดูอย่างผู้ที่ออกประพฤติปฏิบัติมันเป็นความพอใจที่เราจะตัดตน มันเป็นความพอใจที่เราจะบังคับ การทรมานสัตว์ สัตว์เลี้ยง สัตว์ต่างๆ ยังทรมานมาใช้งานได้ แล้วสัตว์ประเสริฐอย่างเรา แล้วหัวใจที่มีกิเลสอยู่ เราทรมานสัตว์คือทรมานใจเรา ทรมานมาร มารที่อยู่ในหัวใจ ทรมานสิ่งต่างๆ ทรมานสิ่งนั้นให้เข้าทาง ให้มีความสงบให้ได้ ให้หาทางความสงบเข้ามา ทรมานให้มีความเห็นถูกต้องแล้วความตั้งใจจริงจะเกิดขึ้น กำลังจะเกิดขึ้น พอกำลังจะเกิดขึ้น เราเริ่มต้นจากการทำความสงบของใจ

จากที่ว่าทางดำเนินของชีวิตมันเป็นทางของกิเลส มันมีความรุ่มเย็น ความรุ่มเย็นของกิเลสนะ แต่เป็นความรุ่มร้อนของธรรม เป็นความรุ่มร้อนคือความผูกติดของใจ ถ้าใจยังดำเนินชีวิตไปอย่างโลกเขา มันก็ต้องเกิดตายเกิดตายไม่มีวันที่สิ้นสุด ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นธรรมดา ชีวิตนี้มีการที่สิ้นสุด มันต้องตายจากพลัดพรากจากสิ่ง แม้แต่ร่างกายของเราก็ยังทิ้งไว้ในโลกนี้

ถ้าเราเดินตามเส้นทางของชีวิตที่ว่ามันมีความอ่อนใจ มีความพอใจในชีวิตนี้ มีความพอใจในการหาอยู่หากิน มีความพอใจในการหาลาภยศสรรเสริญในโลกของเรานี้ มันก็ต้องเกิดตายเกิดตายพร้อมกับร้องไห้พิไรราพันไปตลอดชีวิต แล้วก็ยังต้องเกิดต้องตายในวัฏวนานั้นต่อไป นี่เส้นทางของกิเลสมันพาชีวิตนั้นไปอย่างนั้น

แล้วเราจะใช้ชีวิตในเส้นทางของกิเลส หรือในเส้นทางอันเอก

“ทางอันเอก” มรรคอรียสังขัง มรรคโคณีทางอันเอก ทางที่จะพาให้ชีวิตนี้ออกจากนี้ไปเป็นเส้นทางอีกเส้นทางหนึ่ง ถนนหนทางมี เกิดมาพบพระพุทธศาสนาที่ศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก เส้นทางนี้มีทางให้ออก แล้วทำไมเราไม่เดินไปเส้นทางนี้ เส้นทางนี้ไม่มีคนเดิน คนเดินน้อยมาก คนจะเดินเส้นทางนี้เพราะไม่เห็นทาง

แต่เส้นทางของกิเลสไม่ต้องไปหา มันเป็นไปในหัวใจโดยธรรมชาติ เพราะใจดวงนี้ได้สร้างคุณงามความดีมา ต้องสร้างคุณงามความดีมาถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ สร้างคุณงามความดีมาเป็นมนุษย์สมบัตินี้ขึ้นมาแล้ว นี่ไม่ต้องไปหา มันเป็นโดยธรรม เป็นไปโดยสิ่งที่มันเกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติอยู่แล้ว แล้วก็คลุกคลีอยู่กับสิ่งนั้นไปตลอด นี่มันไม่ต้องแสวงหา มันเป็นไปโดยธรรม มันเป็นไปโดยธรรมชาติของอย่างนั้น

ธรรมชาติของที่ว่ามันมีอยู่ มันเป็นอยู่ แล้วพลิกกลับ พลิกเป็นธรรมที่ว่า ธรรมเหนืออื่น ธรรมเป็นฝ่ายเหตุ ธรรมของท้องคัมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้ สอนให้หาทางออกจากความทุกข์นี้ให้ได้ หาทางออก ออกในหัวใจ ไม่ใช่ไปออกที่อื่น ออกที่อื่นนะ ภูเขาเตลาก็เป็นอย่างนั้น สิ่งที่เป็นวัตถุที่ทำให้ความร้อนความเย็นของโลกเขามันเป็นโดยธรรมชาติของเขา เขาเกิดดับอยู่อย่างนั้นโดยธรรมชาติของเขา สิ่งนั้นจะให้ประโยชน์อะไรกับหัวใจของเรา ให้แต่ความที่เราพอใจ ไม่พอใจ เรายังไปให้ค่าเขา แล้วเราไปทุกข์ร้อนของเราเอง

แต่ความสุข ความทุกข์มันเกิดในใจของเรา แล้วมันก็สะสมลงที่ใจ เวลาคิดมันคิดมาจากใจก่อนนะ มโนกรรมสำคัญที่สุด เพราะมันคิดแล้วมันก็เกิดมีเจตนาขึ้นมา มีเจตนา มีอยากกระทำขึ้นมา คิดขึ้นมาก่อนแล้วก็ออกไปทำ

ถึงว่า กลางคืนมีคว้น กลางคืนจะมีคว้นออกมาจากจอมปลวกนั้น กลางวันมีไฟลุกขึ้น ทำจนร่างกายเหงื่อแตก เหงื่อไหลไคลย้อย กลางคืนมีคว้นออกมาจากจอมปลวก กลางวันเผาจนจะมีไฟออกมาจากจอมปลวกนั้น นี้อยู่ในพระไตรปิฎก เป็นปริศนาธรรมให้คนได้คิด

เวลามันคิดขึ้นมาเหมือนคว้นพุ่งออกมาจากจอมปลวกนั้น ความคิดมีแต่คว้นขึ้นไป แล้วเราก็เชื่อความคิดของเรา เผลอลงใจขึ้นมาเป็นพินเป็นไฟเผาตนขึ้นมา มันไม่ใช่ที่เราคิดอย่างนี้แล้ว เราจะเป็นคนเกียจคร้านนะ ถ้าเราคิดแล้วเป็นคนที่ไม่ประพฤติปฏิบัติ ไม่ทำงานทำการ เป็นคนเกียจคร้านอยู่เฉยๆ ใ้้นั้นมันเป็นความคิดของกิเลส

เวลากิเลสมันบอกว่าจะทำคุณงามความดี มันก็จะคิดอย่างนั้น กิเลสคือความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ใจ ถ้าเราคิดสิ่งใดเป็นคติที่จะมาชำระมันนะ คิดมาเพื่อจะกดให้ความคิดของเราอยู่ในอำนาจของเรา มันจะมีสิ่งที่แย้มออกมาไปทางอื่นไปว่า ถ้าคิดอย่างนั้นคนเราจะเกียจคร้านไปหมด มันจะเกียจคร้านไปได้อย่างไร

ปัญญาที่รอบรู้ในกองสังขาร พระพุทธเจ้าชมปัญญาอันนั้น ปัญญาที่เอาตนของตนไว้ในอำนาจ ปัญญาที่รอบรู้ในกองสังขาร สังขารคือความคิด ความปรุง ความแต่ง สังขาร สังขารชั้นชั้นะ สิ่งที่เกิดดับเกิดดับเป็นความคิด ความปรุง ความแต่ง แล้วมันก็มีอำนาจเหนือเรา มันเป็นธรรมชาติของมันที่เกิดดับแล้วก็หมุนเวียนไปในหัวใจ ทำให้ใจเราร้อนไป อันนั้นเป็นธรรมชาติของมันอยู่แล้ว

แล้วเรามีความถูกต้องของเราขึ้นมาด้วยสติสัมปชัญญะนะ สติพร้อมขึ้นมา คิดขึ้นมา สติสัมปชัญญะมันก็หยุดออกไป แล้วความคิดเริ่มต้น ความคิดเป็นธรรมขึ้นมาก็เกิดขึ้น ความเกิดขึ้น รอบรู้ในกองสังขาร รอบรู้ในความคิดของเรา พอรอบรู้ในความคิดของเรา มันก็เอาเราไว้ อยู่ในอำนาจของเรา

สัตว์ต่างๆ เขามีเครื่องผูกร้อยมัดเขาไว้ ตรึงเขาไว้ เขาถึงอยู่กับที่ได้ แต่หัวใจมันไม่มีเครื่องอะไรรักร้อยเลย มันก็หากินหาเหยื่อของมันตลอดเวลา เหยื่อของหัวใจคือความคิดที่มันแยบขึ้นมาในหัวใจนั้นนะ แล้วไม่มีอะไรตรึงมันไว้ ไม่มีอะไรผูกเอาไว้

พระพุทธเจ้าถึงได้สอน สอนกรรมฐาน ๔๐ ห้อง กรรมฐาน พุทโธ ชัมโม สังโฆ พุทธาณู สติ ชัมมานู สติ สังฆานู สติ มรณานู สติ คิดถึงความตายมันก็สลดหดหู่ นะ เวลาเกิดขึ้นมาแล้วมันคิดว่าธรรมชาติของมัน ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แต่มันบอกว่าอีกนาน ความตายนี้ยังอยู่อีกยาวไกล มันมีแต่ความประมาทเลินเล่อในหัวใจตลอดเวลา มีแต่ความประมาทว่าเมื่อฝัดวันประกันพรุ่งไป

สิ่งนี้คือสิ่งที่ว่ากิเลสมันพยายามผลักไส พยายามต่อต้านในการประพฤติปฏิบัติของเรา ว่าเราจะทำคุณงามความดี จะหาทางออก กิเลสนี้มันก็ปิดบังไว้ ปิดบังไม่ให้เรามีทางก้าวเดินเลย นี่เส้นทางของกิเลสที่มันคุมเราไว้ในหัวใจ หัวใจโดนคุมไว้แล้วเราก็เชื่อมั่น เชื่อมมั่น

เวลาความคิดอย่างนี้เกิดขึ้นนะมันเชื่อง่าย เพราะว่าเราว่าเราเป็นคนคิด ถ้าเราเป็นคนคิด เราต้องรักเราก่อน ทุกคนว่าเราต้องรักตนเองนะ ถ้าเราคิดเป็นสิ่งที่ว่าไม่มีโทษหรือ แต่ความจริงนะเป็นโทษล้วนๆ เลย เพราะเราคิด เรานี้มันเป็นเราเฉยๆ

แต่กิเลสในใจหัวเรา กิเลสคืออวิชชา อวิชชาคือไม่รู้ ไม่รู้ในอะไร? ไม่รู้ในสังขาร แต่รู้ความคิดขึ้นมาเป็นพลังงานขึ้นมาเฉยๆ ไม่รู้ในสิ่งที่ความเป็นจริง แต่เป็นรู้เหมือนเด็กอ่อน เด็กน้อยมันทำอะไรนี่มันเอามันเป็นที่ตั้ง เด็กน้อยเอาตัวมันเอง เด็กเล็ก เด็กอ่อนๆ นี่จะเอาตัวเองเป็นที่ตั้งนะ แล้วเรียกรื่องสิ่งต่างๆ เรียกรื่องความสนใจทุกอย่าง เอาตนเป็นจุดศูนย์กลาง

อวิชชาก็เหมือนกัน อวิชชาคือผู้รู้ต่างๆ ในดวงใจแต่ละทุกดวงใจ มันมีที่ตั้งของมัน คือตัวกวางสะ คือตัวอนุสัย ตัวเริ่มต้นของความคิด มันเป็นที่ตั้งของมัน พอที่ตั้งของมัน มันก็คิดออกไป คิดโดยมันไม่รู้ตัว มันถึงเอาตัวรอดไม่ได้ มันถึงเป็นขี้ขามาตลอด ขี้ขำ เห็นไหม อวิชชาปจฺจุยา สงฺขารา อวิชชาเป็นตัวเริ่มต้นความคิด อวิชชาตัวไม่รู้

แล้วอวิชชาเกิดจากอะไร? เกิดจากจิต จิตที่ว่าจิตที่มันมีการเกิดการตายโดนอวิชชาปกคลุมอยู่ มันก็ล่องเวียนตายเวียนเกิดอยู่อย่างนั้น แล้วพอมารเกิดเป็นเราแล้วมันก็คิดโดยธรรมชาติของมัน เพราะมันอยู่ในหัวใจของเรา เราถึงต้องทำความสงบ ตรงนี้สำคัญมาก สำคัญว่าเราถึงต้องทำความสงบก่อน ความสงบเข้ามาเพื่อให้เรามีฐานตรงที่ว่าเริ่มต้นความคิดมันเป็นอวิชชา ให้มันเป็นอวิชชาส่วนอ่อนๆ ก็ได้ เป็นความเข้าใจ เป็นความพอใจ เป็นความรื่นเริง เป็นความอาจหาญ เป็นคนที่ว่าคิดจะหาทางออก

ถ้ามีความคิดจะหาทางออก ถึงว่า มันมีจุดศูนย์กลางที่จะให้เรามีกำลังใจขึ้นมา ให้เราหาทางออกขึ้นมา พอเราหาทางออกขึ้นมา นั่นนะ สิ่งนั้นมันถึงว่าเริ่มต้นทำได้ ไม่อย่างนั้นมันทำไม่ได้ไหนะ พอคิดว่าจะทำคุณงามความดี “โอโฮโฮ! จะเอาขนาดนั้นเชียวหรือ จะเอาถึงกับว่าชำระกิเลสอย่างนั้นเชียวหรือ คนเราเป็นชาวพุทธ ทำคุณงามความดีก็พอ”

ขนาดว่าเรามีกำลังใจแล้วทำไป มันจะมีการโต้แย้งกันมาในหัวใจตลอด เพราะว่ามันเป็นเหมือนทางคู่ขนานไป ทางเส้นหนึ่งเป็นทางของอวิชชาเดิน ทางเส้นหนึ่งเป็นทางตัน เป็นสิ่งที่ไม่เกิดขึ้นในหัวใจเลย เส้นทางนี้เป็นมรรคอรียสังข์จัง มรรคโค ทางอันเอก ทางที่จะให้พ้นทุกข์นี้เป็นทางตันที่ยังไม่สามารถเป็นถนนหนทางไปได้เลย

ถนนหนทางนี้เราต้องสร้างขึ้น เราต้องสร้างขึ้นเอง พอเราสร้างขึ้นมามรรคมันถึงจะเริ่มแสดงตัว สติธรรม สติสัมปชัญญะก็เป็นมรรคอันหนึ่ง เริ่มต้นจากสติเหนียวรั้งไปตลอด สติสำคัญที่สุด ถ้ามีสติมีสัมปชัญญะ มันจะเหนียวรั้งไม่ให้กลางวันที่เป็นไฟ ธรรมชาติของมันใช้งาน

ตลอดไป เห็นยว้งไว้ให้ได้สติให้ได้สัมปชัญญะ ทำงานนั้นเป็นงาน อยู่กับงานนั้นมันก็เป็นประโยชน์แล้ว เป็นไฟเพราะว่ามันเผาผลาญ ตัวเองก็ทำไป เมื่อไรมันจะเสร็จ เมื่อไรมันจะได้มากขนาดนั้น มันจะจินตนาการ มือก็ทำไปนะ มันคิดถึงสิ่งที่จะสะสมไปตลอดไปตลอดไป

งานเป็นงาน งานนี้เกิดขึ้นเป็นหน้าที่การงานนั้น งานของเราต้องมีประจำมนุษย์สมบัติ มนุษย์จะมีคุณค่าขึ้นมาเพราะมีการมีงาน อันนั้นเป็นงานของการดำรงชีวิต เป็นวิชาชีพ วิชาชีพส่วนหนึ่ง แต่วิชาธรรมนี่อีกส่วนหนึ่ง วิชาชีพแก้กิเลสไม่ได้ วิชาการต่างๆ ของโลกเขานั้นเป็นวิชาชีพที่จะให้เป็นอาชีพะ เป็นอาชีพะการเลี้ยงชีพชอบ เป็นวิชาชีพที่เลี้ยงชีพให้มีชีวิตสืบต่อไปเลี้ยงให้อายุขัยนี้ดำเนินต่อไป

แต่วิชาธรรม วิชาธรรมเท่านั้นถึงสามารถเข้ามาชำระความสกปรกโสมม สิ่งที่จะพาเกิดพาทาย จะไม่ต้องให้ก้าวเดินไปในเส้นทางของกิเลสต่อไป เส้นทางของกิเลสพาเกิดมา กรรมมีทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว กรรมดีสร้างบุญกุศลเป็นกรรมดี กรรมชั่วสร้างทำให้เป็นอกุศลทำให้เกิดบาปอกุศล ทำให้ใจเศร้าหมอง กรรมชั่วทำให้เป็นสิ่งนั้นไป

ถ้ากรรมดี ฉะนั้นการกระทำของเราเกิดขึ้นมา เราถึงว่าเป็นส่วนทำกรรมดี แต่ปฏิบัติธรรมไปมันจะข้ามพ้นทั้งความดีและความชั่ว แต่ต้องอาศัยความดีไปก่อน ความดีถึงเป็นมรรค ความดีถึงสะสมกันมา

แล้วความดีของวิชาชีพ ความดีของว่ามนุษย์สมบัติ การหาเลี้ยงชีพชอบ เราว่าอันนี้เป็นมรรคแล้ว ความหาเลี้ยงชีพชอบอันนี้เป็นชาวพุทธถูกต้องต่างหาก ไม่ใช่มรรคที่ว่าเป็นชำระกิเลส เป็นชาวพุทธที่เชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วดำรงชีวิตอยู่ในพุทธมามกะ เป็นการสร้างคุณงามความดีไปในชีวิตนั้น ใช้ชีวิตนั้นเกิดเป็นมนุษย์สมบัติได้มนุษย์สมบัติตลอดไป วิชาชีพทำได้เช่นนั้น

แต่วิชาแก้กิเลส วิชาแก้กิเลสมันต้องเกิดขึ้นจากภายใน เลี้ยงกายชอบ เลี้ยงใจชอบ ความคิดเป็นอกุศล นั่นนะ เลี้ยงชีพผิด เป็นมิจฉาอาชีพะ เพราะมันเลี้ยงชีพผิด มันคิดผิด พอคิดผิดขึ้นมาเกิดให้ใจฟุ้งซ่าน ใจฟุ้งซ่าน

ถ้าเกิดว่าเลี้ยงชีพถูกละ พุทโธ พุทโธเลี้ยงชีพถูก พุทโธ คำบริกรรมต่างๆ นี่คือ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงด้วยพุทธานุสติให้หัวใจนั้นได้กินพุทโธ พุทโธ พุทโธเข้าไป เพื่อให้สงบตัวเข้ามา มรรคจะเกิดขึ้นอย่างนี้ ที่ว่าสร้างมรรค สร้างมรรค เราต้องสร้างขึ้นมาจากสติสัมปชัญญะ ด้วยสติให้เกิดสมาธิขึ้นมา เกิดสมาธิขึ้นมามันก็เกิด งานนี้ชอบไหม ชอบส่วนหนึ่ง ชอบส่วนหนึ่ง จนกว่าจะเป็นงานชอบภายในเข้าไป

ถนนนี้ถึงเราสร้างขึ้นมา แล้วใครเป็นคนเดิน? จิตนี้เป็นคนเดิน เวลาเราไปบนถนน ยานพาหนะวิ่งไปบนถนน ยานนั้นเราต้องซื้อแสวงหามา เราถึงจะได้ยานนั้นมา ถ้าเราไม่มียาน เราต้องเดินไปเอง สิ่งที่เราเดินไปเองมันก็ช้า มันเป็นการก้าวเดินไปบนถนนนั้น ถนนที่ว่าเขาเดินกันในโลก

แต่ถนนมรรคโคนี้จิตเดินไป จิตเดินไปบนถนน เอาอะไรเป็นยาน? มีสมาธิ มีธรรมขึ้นมา แล้วต้องมีกายและใจ กายกับใจนี้เป็นที่ควรแก่การงาน งานจะเกิดขึ้นมา มรรคโคขึ้นมา งานอันนี้จะทำให้จิตเดินเข้าไป ก้าวเดินไป ก้าวเดินไป ถึงจะเป็นเส้นทางธรรม เส้นทางชำระกิเลส เพราะใจมันหลงอยู่ตรงนี้ ใจมันไม่รู้ อวิชชามันปกคลุมไป ทั้งๆ ที่เราสวดมนต์ทำวัตรเราก็บอกอยู่นะ

“สิ่งนี้ไม่เที่ยง ร่างกายนี้ไม่เที่ยง ทุกอย่างไม่เที่ยง”

อันนี้เป็นสัญญาอารมณ์ เป็นสัญญาการจำได้มา มันใช้ประโยชน์ได้ ประโยชน์ในการเตือนใจไว้ตลอดเวลา แต่มันไม่เห็นตามความเป็นจริง สิ่งที่มันจะเห็นตามความเป็นจริงขึ้นมาได้ สิ่งที่จะเห็นตามความเป็นจริงขึ้นมามันต้องสร้างขึ้นมาจากใจดวงนั้นเป็นผู้เห็น ใจดวงนั้นเป็นผู้ทำ มันถึงจะชำระกิเลสจากใจดวงนั้นได้

การที่ศึกษาเล่าเรียนมาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การศึกษาเล่าเรียนมาจากครูบาอาจารย์มันเป็นความจำมา เป็นความเปรียบเทียบมา สิ่งที่เปรียบเทียบ เปรียบเทียบแล้วต้องสร้างขึ้นมาให้ได้ การสร้างขึ้นมามันถึงจะเป็นงานถูกต้อง เป็นงานถูกต้องมันก็เป็นงานชอบ สัมมากัมมันโต งานอันชอบมันจะเกิดเป็นความละเอียดเข้าไป

มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด เราคิดแต่มรรคหยาบๆ กัน เราว่าเราสร้างมรรคแล้ว สิ่งที่เราสร้างนี้เป็นมรรคแล้ว มันคาใจใจ ถ้าใจมันคาอยู่ ความคาใจ ความล่งเลตงสัย ความไม่มั่นใจ งาน

มันก้าวไปไม่ได้ เราจะสร้างถนนหนทางนะ แบบแปลนเราต้องดูให้ดีกว่าก่อน แบบแปลนเราเชื่อ เชื่อ
ในธรรม เชื่อ ความเชื่อคือศรัทธา ศรัทธาความเชื่อเกิดขึ้น เขาว่าศรัทธาแก้กิเลสไม่ได้ แต่มันก็มี
ความเชื่อ มีความจงใจ มันเป็นพื้นฐานได้ทั้งหมด แต่มันไม่สามารถชำระกิเลสได้

ชำระกิเลสได้ต้องเป็นภาวนามยปัญญา ถึงชำระกิเลสได้ แต่มันต้องสร้างกันขึ้นไปเป็นชั้น
เป็นตอนขึ้นไป การสร้างเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไปแล้วไปชำระกิเลสที่นั่น มันถึงจะเห็นจริงตามนั้น
ถ้าเห็นจริงตามนั้นมันก็เป็นสมบัติส่วนตัว เป็นปัจเจกตั้ง ปัจเจกตั้งนี้เกิดขึ้นท่ามกลางหัวใจผู้ที่เห็น
นั้น แล้วชำระใจของดวงที่เห็นนั้นให้ฉลาดขึ้น

ความฉลาดขึ้นมันก็เหมือนกับคนที่โง่มา โง่มาที่ความไม่เข้าใจ ความไม่รู้ มันก็ยอมรับสิ่ง
นั้นไป แต่พอสิ่งที่พอฉลาดขึ้นมาเห็นตามความเป็นจริง มันจะยอมโง่ไปอีกหรือ เพราะตัวเองเห็น
เอง ตัวเองค้นคว้าเอง ตัวเองเห็นเอง ตัวเองรู้เอง ไม่ต้องฟังจากใคร ไม่ต้องฟังจากองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ต้องมีสมบัติเยี่ยม เป็นสมบัติความจริงที่เราสร้างขึ้น

พอเราสร้างขึ้นได้มันก็เป็นสมบัติของใจดวงนั้น ใจทุกดวง ถ้ามีหัวใจอยู่ในร่างกาย ใจ
ทุกๆ ดวงนะ คือจะหาสมบัติอริยทรัพย์ได้ที่ในหัวใจของเรา โลกเป็นโลก ความเศร้าโศกเสียใจ
แม้แต่ใจคนละดวงอยู่ข้างนอก เวลาครอบครัวต่างๆ ที่เขามีปัญหา เขามีความทุกข์ความร้อนขึ้นมา
เขาเศร้าโศกขนาดไหนก็เป็นดวงใจของเขา

สัตว์โลก สัตว์โลกมันสร้างมา คนที่ไม่เชื่อบุญเชื่อบาปยังมีอีกมากนัก สิ่งที่เขาไม่เชื่อบุญ
เชื่อบาปเพราะความหนาแน่นของอวิชชาของเขา ความหนาแน่นของการปกปิดของใจของเขา
คนเรา กรรมมีหลาย มีกลาง มีละเอียดต่างกัน ความปกปิด ไม่เชื่อเรื่องมรรคเรื่องผลก็มาก ไม่เชื่อ
นะ เชื่อเป็นไปไม่ได้

เกิดมามีชีวิตแล้วเหมือนกับคนออกมาจากคุก จะหาแต่ความสุขใส่ตน เกิดมาเป็นมนุษย์
แล้วคิดว่าเกิดมาชาตินี้ชาติเดียว จะหาแต่ความสุขใส่ตน จะหาแต่สมบัติใส่ตน จะปรนเปรอแต่
ตัวเอง ให้ตัวเองมีแต่ความสุข นั่นนะ ความหยาบของเขาจนจะไม่มีทางที่เขาจะมีตาขึ้นมาให้เห็น
ธรรมได้ ไม่มีตาขึ้นมาจะคิดเรื่องอย่างนี้ได้เลย มันเป็นเรื่องที่ว่าเขาว่าเป็นไปไม่ได้ สิ่งที่เป็นไป
ไม่ได้ เพราะเขาเป็นไปไม่ได้ มันก็เรื่องของใจของเขา นี้โลกเป็นอย่างนั้น

เห็นแล้วเราต้องย้อนกลับมา ผู้ที่จะประพฤติปฏิบัติธรรม สิ่งใดกระทบกับจักขุ สิ่งใดที่กระทบกับอายตนะของเรา เราจะเก็บขึ้นมาเป็นประโยชน์ของเราให้หมด เก็บมาเป็นประโยชน์ เห็นไหม นี่สัตว์โลกเป็นแบบนี้ แล้วเราละ? มันต้องตั้ง แล้วเราละ เราจะเชื่อสิ่งใด เราจะพอใจสิ่งใด เราจะเดินเส้นทางไหน

เราจะเดินเส้นทางของกิเลสมันก็เป็นไปอย่างนั้น พอเราเดินเส้นทางของกิเลส เราก็ต้องเกิด ต้องตาย มันก็อันเก่าอันนี้ สิ่งที่เกิดที่เราประสบอยู่เดี๋ยวนี้มันก็เป็นอยู่อย่างนี้ เป็นอยู่อย่างนี้ มันต่างกันเฉพาะเรื่องวัตถุเท่านั้นเอง ทุกข์อันเดียวกัน ทุกข์สมัยพุทธกาลก็เป็นแบบนี้ ทุกข์สมัยนี้ก็ เป็นแบบนี้

เวลาทุกข์โศกเสียใจขึ้นมา น้ำตาไหลร่วงรินเหมือนกัน แล้วก็เราร้อนออกไป แล้วยังผูก พยาบาทนะ ถ้าสิ่งใดกระทบกระเทือนในหัวใจที่เจ็บปวด มันจะผูกเข้าไปในหัวใจเข้ามา พอผูกเข้าไปมากเท่าไรมันก็เป็นความหนักหน่วงของใจ แล้วใจมันจะไปไหน

นี่วิญญูะมันเป็นอย่างนั้น แล้วมันสอดสังเวชใหม่ คิดพิจารณาออกไป มันจะย้อนกลับมา เป็นประโยชน์กับเรา สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์กับเรา เราก็เห็นประโยชน์ของเรา พอเห็นประโยชน์ ของเรา สิ่งที่ว่ามันเป็นเรื่องถ้ามองผิวเผินมันก็ไม่เป็นประโยชน์ มันเป็นเรื่องของบุคคลคนอื่น เป็น เรื่องของโลกเขา แต่เราเก็บประโยชน์ของเราได้

ผู้ที่ฉลาด ทุกอย่างในโลกนี้มันเป็นประโยชน์ มันมาเก็บเป็นธรรม ถึงว่าการประพฤติ ปฏิบัติธรรมจะเริ่มต้นตรงไหน การประพฤติปฏิบัติธรรมมันจะเป็นประโยชน์กับเราอย่างไร เราก็ คิดของเราไป เราไม่เก็บประโยชน์อย่างนั้น แล้วจะเริ่มต้นอย่างไร ถ้าเราเก็บประโยชน์อย่างนั้นนะ มันได้ประโยชน์หมด แล้วมันจะขยะแขยงสิ่งที่เป็นไป ขยะแขยงนะ

พระในสมัยพุทธกาลเวลาประพฤติปฏิบัติไปแล้วขยะแขยงในร่างกายของตัวเอง จ้างเขา เชือดคอตายเชียวนะ เวลาขยะแขยงอย่างนั้นมันเป็นทางใหม่ ถ้ามันไม่เป็นทาง มันก็ไม่เป็น ประโยชน์ แล้วเกิดโทษอีกต่างหาก ถ้าอย่างนั้นแล้วคนเราทุกข์มากจนถึงทำลายตัวเองก็มีมาก ทุกข์ แล้วไม่มีทางออก พอทุกข์ไม่มีทางออก มันก็คิดทำลายตนเอง คิดว่าอันนั้นเป็นทางออก

มันไม่ใช่ สิ่งที่พระพุทธเจ้าบอกให้ฆ่า คือฆ่าหัวใจ ฆ่าความคิด ความทุกข์ในหัวใจเรา ความที่มันขะแยง มันเร้าร้อนอยู่ในหัวใจนั้น ให้ฆ่าตรงนี้ จะฆ่าตรงนี้ได้อะไรฆ่าละ มันต้องสร้างเครื่องมือขึ้นมาฆ่ามัน ถ้าไม่สร้างเครื่องมือขึ้นมาฆ่ามัน มันก็เจ็บปวดแสบร้อนอยู่อย่างนั้น เจ็บปวดแสบร้อนจนถึงกับทำลายร่างกาย ทำลายว่าต้องการพ้นสิ่งนั้นไปแล้วไม่พ้น เพราะอะไร เพราะถ้าทำลายตัวเองแล้ว มันทำลายได้เฉพาะร่างกาย พอร่างกายนี้พิการเพราะเราทำลายแล้ว

หัวใจไปไหน? หัวใจตอนเราทำลายร่างกาย เรามีความคิดอะไร ความคิดนั้นมันก็ไปกับหัวใจดวงนั้น มันทำลายไหม? มันไม่ได้ทำลายเลยกับความคิดที่เจ็บปวดแสบร้อนในใจนั้น มันผูกติดไปเพราะใจกับขันธมันเป็นอันเดียวกัน มันจะเป็นเนื้อเดียวกัน ผูกติดไปกับใจอันนั้น แล้วมันสร้างทุกข์ขึ้นมา

แล้วเราว่าเราเป็นผู้ที่จะหาทางออก เป็นคนโง่แล้วไม่มีทางออก แต่คิดเอาเอง ไม่ถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ไม่ถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นแก้วสารพัดนึก ไม่ถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นตัวอย่างให้ที่ก้าวเดินออกไป

พระพุทธเจ้าสอนไว้ในพระไตรปิฎก สิ่งไม่ควรชำระ สิ่งไม่ควรฆ่ามี เคยเตือนพระอยู่ พระในสมัยพุทธกาลก็มีความเห็นผิด การทำผิดนะ แล้วมีพระไปบอกองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า สิ่งไม่ควรจะทำลาย สิ่งไม่ควรจะฆ่า ไพล่ไม่ทำ ไพล่ไปทำสิ่งอื่นเสีย ไพล่ไปทำตัดอวัยวะของตัวเอง ตัดอะไร เพื่อจะให้พ้นจากกาม ให้พ้นจาก...มีในสมัยพุทธกาลก็มี ทำผิด คิดเอาเอง คิดในวงแคบๆ ในวงของขันธ ในวงของจินตนาการของตัว มันถึงไม่ใช่เป็นภวานามยปัญญา

ภวานามยปัญญานี้ ปัญญามันเกิดขึ้นจากเราสร้างขึ้นมา สร้างขึ้นมาสัมมาสมาธิเกิดขึ้น มันจะเทียบว่าเส้นทางคู่ขนาน ปัญญาโลกกับปัญญาธรรม ปัญญาโลกสร้างแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ได้กับร่างกาย สร้างประโยชน์ได้แค่โลกนี้เท่านั้น ไม่สามารถทำให้สิ่งที้ออกไปจากกิเลสได้

แต่ปัญญาอันเอก ปัญญาในมรรคอรียสังขัง ทางอันเอกอันนี้สำคัญมาก สำคัญในการสร้างสมขึ้นมา ถึงว่าผู้ที่ปฏิบัติส่วนใหญ่ว่าพอไม่ได้ผลก็คิดว่าเพราะอำนาจวาสนาของเราไม่ถึง อำนาจวาสนาบารมีของเรา ว่าเราต้องสะสมมาพอสมควร เราถึงจะสร้างมรรคขึ้นมาได้ เราถึงจะแก้กิเลสได้ นั่นเป็นความคิดของกิเลส มันเป็นไปได้ทั้งนั้นละ

ถ้ามันเป็นไปไม่ได้ ทำไมเราตั้งใจกัน เราถึงได้ออกมาประพฤติปฏิบัติ ทำไมขนาดว่าสละชีวิตนะ สละชีวิตคู่ สละออกมาเพื่อเป็นนักบวช เป็นนักรบแล้ว สิ่งที่เป็นสาธารณะในชีวิต ในทางโลกสละทิ้งเลย เพื่อเป็นชีวิตพรหมจรรย์ เป็นสมมุติก่อน สมมุติสงฆ์ สมมุติขึ้นมาให้ตัวเองเป็นสมมุติ แต่สมมุติอันนี้เพื่อจะให้เข้ามาอยู่พื้นฐานว่าเป็นพรหมจรรย์

ประพฤติพรหมจรรย์ พรหมจรรย์โดยสมมุติ พรหมจรรย์โดยการบังคับก่อน เพราะใจมันยังไม่เป็นพรหมจรรย์ เราบวชร่างกายเข้ามา แต่ยังไม่ได้บวชใจ การบวชใจ บวชใจด้วยบทธรรม บวชใจด้วยมรรคอรียสัจจัง ด้วยเส้นทางเดินอันนั้น พอเส้นทางนั้นเกิดขึ้นมา เราสร้างของเราขึ้นมาแล้วมันหมุนไป

พอปัญญามันหมุนไปนะ มันหมุนไป จากสิ่งที่ว่าเมื่อก่อนล้มลุกคลุกคลานนะ เด็กลง่าจะฝึกเดินได้ ก้าวเดินได้ กว่าจะก้าวเดินได้ กว่าจะเดินได้ กว่าจะวิ่งได้ กว่าจะชำนาญไป ปัญญา ก็เหมือนกัน ปัญญาทางโลกนี้มันเกิดดับเกิดดับ มันพยายามจุกกระชากให้เราไปบนเส้นทางของกิเลสตลอด

แต่ปัญญาของธรรมเราสร้างขึ้นมาสร้างขึ้นมา พอสร้างขึ้นมา เพราะต้องมีสมาธิ มีสติยับยั้ง มันหมุนออกไปมันจะเห็น ปัญญาธรรมนี้มันจะชำระล้าง มันจะยับยั้งไม่ให้ทางโลกเกิดขึ้น โดยอิสระเสรี แล้วมันยังเห็นโทษด้วย พอเห็นโทษเข้ามา มันจะละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป

จากสุดมยปัญญา ปัญญาโลกก็เป็นสุดมยปัญญาเหมือนกัน จำกัดมาหมด จำวิธีการ จำของเขามาหมด แล้วก็มาเป็นปัญญาของตัวเอง นี่สุดมยปัญญา

จินตมยปัญญา พอมันจำขึ้นมาแล้วมันคิดไปเรื่อยๆ พิจารณาไปเรื่อยๆ มันเป็นจินตมยปัญญา มันเป็นจินตนาการ มันจะเกิดขึ้น

มรรคเริ่มละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้น จากนั้นมันส่งกันขึ้นไปเป็นขั้นๆ เข้าไป มันจะส่งขึ้นไปเป็นขั้นๆ เพราะความคิดเกิดขึ้นไป ทางมันจะกว้างขึ้นขยายขึ้นเพราะเราสร้างขึ้นมา มรรคพร้อมกันแล้วมันก็เป็นทางอันเอก พอทางอันเอก สมุจเฉทปหาน...

...ของปัญญา เราถึงจะเห็นว่ามันจะเริ่มเห็นคุณค่าของเรา เพราะปัญญาอันนี้มันเป็นสมบัติของใจดวงที่สร้างขึ้นมา เพราะมันหมุนไป มันหมุนจริงๆ มันสร้างขึ้นมาจริงๆ แล้วมันเป็นงานของมัน...

...แล้วดับพร้อมกัน แต่ความไม่เข้าใจในการศึกษา ในปัญญาของโลก ในวิชาชีพ เขาจะแยก ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค รู้ทุกข์ก่อน แล้วไปละที่สมุทัย แล้วจะเกิดนิโรธ เกิดมรรค แต่ถ้าภาวนามยปัญญาเกิดกับใจดวงใด เขาจะรู้เอง แล้วเขาจะรู้ว่าถ้ามันขาด ทุกข์มันขาดไปอย่างไร ทุกข์ดับไปอย่างไร สมุทัยขาดไปอย่างไร นิโรธเกิดดับอย่างไร

การเห็นการพิจารณาความคิดนี้แหละ พิจารณาสังขาร พิจารณาจิตนี้แหละ มันจะเข้าใจ แล้วมันปล่อย ปล่อยๆ อย่างไม่รู้เอง บังคับตั้ง รู้จำเพาะตน แล้วเป็นสิ่งที่มันคงกับใจดวงนั้น นี่ทางอันเอก ที่ว่าภาวนามยปัญญาเกิดขึ้น ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นเพราะอะไร

เพราะมรรคนี้รวมตัว ความเห็นชอบ ความดำริชอบ ความเพียรชอบ การงานชอบ ทางอันเอก มรรค ๘ มรรค ๘ รวมตัว ถ้าเป็นสมุจเฉตพหุ มรรคจะสามัคคีกัน รวมตัวเป็นหนึ่งเดียว เป็นหนึ่งเดียวนั้นมันก็ยังเป็นตัวตน มันจะไม่เป็นหนึ่งเดียว มันรวมเป็นภาวนามยปัญญา เป็นไม่มีใครทั้งสิ้น มันเป็นมัชฌิมาปฏิปทา มันเป็นกลาง มันเป็นสมบัติที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นพบ ในลัทธิศาสนาอื่นๆ ไม่มี

“สุกัททะ เธออย่าถามให้มากไปเลย ถ้าศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นจะไม่มีผล”

มรรคตัวนี้มันเกิดขึ้นมาจากนามธรรม มรรคนามธรรมมันเกิดขึ้นมาจากที่ว่าวิชาปกคลุมใจไว้ ใจดวงนี้มีใจ ใจนี้คืออะไร คือธาตุรู้ ธาตุรู้นี้มีไออุ่นใจใหม่ มีพลังงานอยู่ในใจดวงนั้น ใจใหม่

ในใจดวงนั้นเดิมโดนกิเลสปกปิดอยู่ ใช้ความคิดออกไปด้วยกิเลสก็เป็นวิชาชีพทางโลก โลกใช้ความคิดอันนี้ตลอด ใช้ความคิดอันนี้เป็นทางเดินของกิเลส ของชีวิตนี้ดำเนินไป พลังงานนี้มันใช้ไปทางนั้นหมด แต่พลังงานทางธรรมเกิดขึ้นมา เพราะพลังงานตัวนี้ขึ้นมา มันเป็นนามธรรม แต่เราสร้างขึ้นมา สร้างขึ้นมาด้วยการก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาจากลุ่มลูกคลุกกลานขึ้นมา จนกลายเป็นภาวนามยปัญญาขึ้นมา แล้วมันรวมตัวกันมันเป็นนามธรรม

ถึงว่าถ้าเป็นหนึ่ง คำว่า “มรรครวมตัวแล้วเป็นหนึ่ง” เป็นหนึ่งนั้นเป็นเครื่องบอกกล่าว เป็นสมมุติอันหนึ่งให้เข้าใจ แต่ถ้ามันเป็นจริงแล้ว มันจะเป็นหนึ่งมาจากไหน มันจะรวมตัวพอดีแล้วขาดออกไป นี่ทางอันเอก

พอขาดออกไป มันถึงว่าเริ่มเห็นหนทางอันชัดเจนขึ้น ทางชัดเจนขึ้น จิตนี้จะก้าวเดินออกไปตามทางอันเอกนี้ ทางอันเอกนี้จะส่งใจดวงนี้ขึ้นไป ส่งใจดวงนี้ขึ้นไปด้วยความเพียรของเรา คนที่เห็นทาง คนที่เห็นผลประโยชน์จากจิตดวงนั้น จิตดวงนั้นเป็นอนุภาคส่วนหนึ่งแล้วจิตดวงนั้นมีวิธีการ มีเครื่องดำเนินที่คล่องแคล่วขึ้นมา

จากเดิมล้มลุกคลุกคลานแล้วไม่มีกำลังใจนะ แล้วปัญญาก็ไม่เกิด แต่ถ้าปัญญามันเกิดขึ้นมา ขึ้นไปสูงขึ้นไปสูงขึ้นไป จนต้องเหนียวรั้งไว้ มันเพลินงาน เพลินงาน เพลินงานขึ้นไป เหมือนกับเครื่องมือเราใช้แล้ว มันไม่คมไม่กล้า มันเช็ดเดือนจะฟันอะไร จะตากถางสิ่งใดมันทื่อ มันไม่เข้า ต้องกลับมาทำความสะอาด มาพักไว้ นี่มันไม่มัชฌิมา มันไม่พอดี ถ้ามันไม่พอดี มันก็เข้าไปไม่ได้

ความที่เข้าไปได้หรือไม่ได้นี่ ความผิด ความถูกของใจดวงนั้น ใจดวงที่ก้าวเดินอยู่นั้น ความผิด ความถูกนั้นมันคอยเป็นการฝึกใจไปตลอด

การวิปัสสนา การศึกษา การใคร่ครวญนี่เป็นการลับปัญญา ปัญญาอันนี้มันเป็นสติปัญญา มหาสติ-มหาปัญญา สติปัญญาอัตโนมัติ ความละเอียดของกิเลสมันละเอียดขึ้นไป มันก็หลอกลวงขึ้นไป หลอกลวงให้ใจดวงนั้นหลงทางไปตลอด หลอกใจให้ใจดวงนั้นหยุดพักก่อน สิ่งนั้นเป็นผล สิ่งนี้เป็นที่ว่าเป็นที่สุดแห่งธรรม ความคิดเป็นอย่างนั้นนะ แล้วถ้าจิตมันสงบขึ้นมา พิจารณาไปจิตมันสงบ มันเว้งว่างอย่างนั้นจริงๆ

สิ่งที่เป็นนามธรรมอยู่แล้ว ใจนี้เป็นนามธรรม ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว เราจำเป็นต้องไปที่กาย เราเราสะท้อนถึงหัวใจ นี่จำเป็นต้องกาย กระทบกันมันก็เป็นสิ่งที่กระทบกันเลือดตกยางออก เพราะมันกระทบกันที่กาย แต่กระทบกันที่ใจ เวลาเจ็บ โทมนัสคือความเสียใจ ความคับแค้นของใจ มันไม่มีตัวตน พอไม่มีตัวตน แต่มันเจ็บปวด มันเจ็บปวดในหัวใจ มันไม่มีตัวตน มันกระทบไม่ได้ สิ่ง que กระทบไม่ได้มันเป็นนามธรรม

การสร้าง การก้าวเดินออกไป มันก็ก้าวเดินออกไปจากนามธรรม จากนามธรรมไปชำระ นามธรรมอันนั้น ไปชำระกิเลส คำว่า “กิเลส” กิเลสนี้มันเป็นความเคยใจของเราละ ถ้าคำว่า “กิเลส” มันก็เป็นคำว่า “ขยะเขยง” กิเลสนี้เป็นสิ่งที่ไม่ดีเลย

เพราะศาสนา คำว่า “กิเลส” นี้เป็นสิ่งที่น่าดิเสียนตลอด สิ่งที่น่าดิเสียน ดิเสียนกันเฉยๆ ดิเสียนกันโดยไม่เห็นตัวตน ดิเสียนกันโดยไม่มีสมมุติฐานว่าดิเสียนใคร ดิเสียนเรา ดิเสียนเราก็จะลง ที่ว่านั่นนะ พอดิเสียนมากๆ เข้ามันก็ไม่มีกำลังใจ ดิเสียนมากๆ เข้ามันก็อยากจะทำลายตัวเอง

ความดิเสียนมันต้องดิเสียนให้เห็นตัวตนด้วย คือการขุดคุ้ยหากายกับใจ การเห็นกาย เห็น ใจนี้เป็นงานส่วนหนึ่ง งานที่เราจะเริ่มต้นให้ป็นงานขึ้นมา งานที่ว่างานที่เป็นงานทางธรรม ทาง ธรรมคือความให้ใจนี้ฉลาดขึ้นมา ฉลาดขึ้นมาเห็นว่าสิ่งที่ว่าใจดวงนี้โดนปกปิด

แต่เดิมปกปิด พอปกปิด เกิดมาเป็นมนุษย์มันก็ยึดมนุษย์เป็นสมบัติของมัน เกิดเป็นเทวดา มันก็ยึดเทวดานี้เป็นสมบัติของมัน มันยึดสถานะที่ว่าได้เกิดชาตินั้นชาตินั้นเป็นของมันตลอด เพราะมันหลงไหลไปกับสิ่งที่ว่าอวิชาปกปิดไว้ไม่ให้รู้ไปตลอด ให้รู้เฉพาะตรงนั้นตลอด

ทีนี้พอมันหลงไหลว่ากายกับใจนี้เป็นของเรา มันเป็นความโง่อยู่ ความโง่อยู่มันก็ไม่เข้ามา ชำระตรงนี้ ยางเหนียวที่ให้อใจมันเกิดไป เราทำความเข้าใจโดยปัญญามันเกิดขึ้นแล้วก็จริงอยู่ แต่ จริงอยู่มันยังชำระสิ่งที่ว่าเป็นยางเหนียวอันนี้ไม่ได้ สิ่งชำระยางเหนียวไม่ได้มันก็ต้องทำให้ใจ ดวงนี้เคลื่อนไป มันยังเกิดตายอยู่ แต่มันก็ต้องชำระสะสางเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป เป็นขั้นเป็นตอน เข้าไปเพื่อจะให้มันเบาบางลง เพราะสิ่งที่มันเป็นใหญ่ สิ่งที่มีอำนาจเหนืออย่างนั้น เราจะพยายาม ทอนอำนาจของกิเลสของใจของเราลงไปให้ได้เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป

ความมูมานะ กำลังใจของเราเกิดขึ้นนะ เกิดขึ้นมากถ้าเราเห็นผลขึ้นมา ถ้าไม่เห็นผลแล้ว มันก็มีความท้อถอยน้อยเนื้อต่ำใจ ความน้อยเนื้อต่ำใจนั้น เราก็จักไว้ พักไว้ก่อน ต้องมีกำลังใจ ย้อนกลับไปดูครูบาอาจารย์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาเอกของโลก เป็นผู้ที่สั่ง สอนทั้งเทวดา ทั้งมนุษย์ สั่งสอนทั้งเทวดา ทั้งมนุษย์ ทั้งพรหมโลก สั่งสอน ๓ โลกธาตุ สั่งสอน ได้หมดเลย ใจดวงเดียวที่มันชำระล้างได้มันเป็นประโยชน์ขนาดนั้น ทำไมดวงใจของเรามันต่ำ ต้อยขนาดนี้

แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมาในมนุษย์สมบัติเหมือนเรา เราก็มีมนุษย์สมบัติเหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราก็มีใจเป็นภาชนะเหมือนกัน แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำไมมีความเข้มแข็งขนาดนั้น ทำไมพยายามประพฤติปฏิบัติ คั่นคว้าโดยที่ไม่มีครู ไม่มีอาจารย์ ไม่มีคนสอน เรามีครูมีอาจารย์อยู่ มีเครื่องมืออยู่ ทำแล้วมันจะเข้าทาง เข้าทางทั้งหมดเลย ทำไมเรากล้มลุกคลุกคลาน

นี่เราต้องมีกำลังใจตรงนี้ด้วย ถ้ามีกำลังใจมันก็ก้าวเดินไป จะขนาดไหนกิเลสมันจะหลุดไป หลุดไปจนถึงที่สุดของการสิ้นสุดของกิเลสนะ อย่าเข้าใจว่ากิเลสมันจะไม่หลุด มันจะหลุดไปเพราะกิเลสมันมีหยาบ มีกลาง มีละเอียดเหมือนกัน

ความอย่างหยาบๆ หลุดเรา เรายังล้มลุกคลุกคลาน หลุดกว่าแค่มรรคผลไม่มี เราก็แทบจะไม่เชื่อ แต่เราทำขึ้นมาแล้วเราเห็นผลขึ้นมาแล้ว เราต้องเชื่อในความจริงของเรา เราก็ยังก้าวเดินต่อไป ก้าวเดินต่อไป มันจะหลุดขนาดไหนก็ให้มันหลุดไป เพราะหน้าที่ของเขา หน้าที่ของกิเลสคือเขาต้องสงวนพื้นที่ เขาต้องสงวนหัวใจนี้เป็นที่อยู่ของเขาตลอดไป ถ้าหัวใจดวงนี้ยังมีอยู่ กิเลสยังอยู่บนหัวใจ มันพาเกิดพาดายไป มันยังได้อาศัยใจนี้เดินไป

แต่ถ้าเราชำระกิเลสออกไปจากใจ ฆ่ากิเลสตายเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด พระพุทธเจ้าชม ชมให้ฆ่ากิเลส ให้ชำระกิเลสให้ออกไปจากใจของสัตว์โลกให้ได้ อันนั้นเป็นงานของนักรบ นักรบรบกับกิเลส รบกับเอาชนะตนเอง งานของนักรบต้องรบตรงนี้ ไม่ใช่ไปรบกับคนอื่น ชนะตนเองเท่านั้นประเสริฐสุด ชนะกิเลสในหัวใจของคนเยี่ยมที่สุด เพราะว่ามันจะไม่เกิดไม่ตายอีก

ความไม่เกิดไม่ตายเป็นหลักของตนเอง ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนเข้าใจได้ทั้งหมด ตนต้องเสวยวิมุตติสุขก่อน ตนต้องมีความสุขในหัวใจนั้นก่อน ใจดวงนั้นถึงมีความสุข ทำไมไม่สามารถแผ่แผ่ให้กับสัตว์โลกได้ละ

แล้วใจดวงนั้นเป็นใจที่ดวงประเสริฐ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสำเร็จองค์หนึ่ง เป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมาองค์หนึ่ง สั่งสอนสัตว์โลกได้ขนาดไหน แล้วใจที่ทุกข์ๆ อยู่นี้ ถ้ามันสำเร็จ มันปล่อยวางขึ้นมา มันชำระกิเลสได้จริง ความสุขอันนั้นมันเป็นผลงานของเรา มันน่าอิมอกอิมใจกับใจดวงนั้นอยู่แล้ว ใจดวงนั้น พออิมอกอิมใจแล้วมันก็ยังเป็นประโยชน์ ประโยชน์เรา ประโยชน์

เขา ต้องได้ประโยชน์เราก่อน ใครจะว่าอย่างไรเรื่องของเขา ประโยชน์ของเราเป็นที่หนึ่ง ประโยชน์ของเรา เราต้องให้ได้ก่อน เพราะมันไม่พាក់หลงทาง

ถ้าเราได้ประโยชน์ของเราแล้ว มันจะหลงทางไปไหน เราไม่หลงทาง ๑ เราเข้าถึงที่สุด เราถึงว่าเข้าถึงผล ๑ แล้วไม่พាក់คนอื่นหลงทางด้วย ถ้าเรายังไม่ได้ของเรา มันพាក់หลงทางไปหมด พាក់หลงทางมันก็พាក់ลงไป ปฏิบัติไปเสียเปล่า ปฏิบัติไปอย่างซำนะ อย่างซำทำให้เนิ่นช้า อย่างมากทำให้หลงทางไป

ความหลงทางไป ปฏิบัติไป ปฏิบัติไปว่าปฏิบัติเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า ได้บุญกุศล ปฏิบัติบูชาพระพุทธเจ้าได้บุญกุศล เอานบุญกุศลอันนั้น บุญกุศลอันนั้นมันก็เป็นอามิสอยู่อย่างนั้น มันได้บุญกุศลอันหนึ่ง

แต่ความเห็นผิด จากภายในโทษมันเห็นผิด มันจะมากกว่าไหม ความเห็นผิดภายในก็ทำให้ความคิดผิด ความคิดผิดก็ริยาก็ผิด ผิดไปหมดเลย ถ้าความเห็นถูก มันก็เข้าทางกลับไปวิชา เพราะอวิชชามันต้องการให้เห็นผิดอยู่แล้ว เราก้าวเดิน เราก็นึกว่ามันถูก มันถูก มันถูก มันถูก เพราะมันเป็นสัตถุญญอารมณ์ มันคิดขึ้นมา สัตถุญญอารมณ์มันถูกต้อง ว่ามันถูกแล้ว

เพราะมันเกิดว่าง เกิดว่างเหมือนกัน มันไม่ได้ตรวจสอบ มันจะตรวจสอบได้ ตรวจสอบได้ เพราะว่าถ้ามันสมุจเฉตพหวนมาครั้งหนึ่ง ความสมุจเฉตพหวน ปัญญามันจะเกิดอย่างไร แล้วนี่มันไม่ใช่ พอไม่ใช่ก็ต้องค้นคว้า การค้นคว้ามันโดนหลอกไปเรื่อยๆ เข้า มันจะหันมาค้นคว้า มันจะจับได้ กายนอก ภายใน ภายในกาย จะจับกายได้ พอจับกายได้วิปัสสนากายไปเรื่อยๆ วิปัสสนากายไปเรื่อยๆ มันปล่อยเหมือนกัน

พอมันปล่อยออกมาแล้ว ร่างกายนี้ไม่มีค่าเลย มันปล่อยว่างขนาดนั้นนะถ้ามันปล่อย มันมันมีขมิมาถึงที่แล้วมันจะปล่อย ดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟนะ มันจะหลุดออกไป ใจนี้เป็นอิสระเข้ามา นี่มันฉลาดเข้ามานะ มันจะปล่อย ปล่อยโดยความเห็นจากความเป็นจริง ไม่ใช่ปล่อยโดยสัญญา ปล่อยโดยสัญญา นั่นมันว่าปล่อย มันก็ว่าง เพราะเวลาพิจารณาเข้าไปนะ มันมีพลังงานของใจอยู่แล้ว เพราะมรรคมันเดินอยู่ มรรคมันเดินอยู่มันก็ปล่อย พอปล่อยเป็นสัตถุญญอารมณ์ ออกมาแล้วมันไม่ว่าง

แต่ถ้าปล่อยเป็นความเป็นจริง ดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ คำว่า “ปล่อย” มันเห็นจุดค้นขึ้นมาจนเจอ จนจับต้องได้ แล้ววิปัสสนากายนั้นอยู่ พอมันแปรสภาพไปเห็นตามความเป็นจริง มันแปรสภาพไป สิ่งที่แปรสภาพไปคือสิ่งที่ฟังไม่ได้ใช่ไหม สิ่งที่เป็นสมบัติของเรา ต้องอยู่กับเราใช่ไหม สิ่งที่เป็นความเป็นจริงมันต้องเกาะเกี่ยว มันต้องยึดมันถือมันไว้ได้ใช่ไหม

แต่นี้พอมันจับไม่ได้ มันยึดมันถือมันไม่ได้เลย มันแปรสภาพไปจนกลับคืนเป็นสมบัติเดิมของเขา มันหลุดออกไป มันกลับคืนเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ ไตรลักษณ์มันขึ้นมา มันต้องเห็นจริงสิ ความเห็นจริงของใจดวงนั้นว่า กายนี้มันแปรสภาพกลับไป หัวใจมันจับต้องไม่ได้ ไม่มีที่ฟังแล้วมันก็หลุด มันก็ปล่อย

พอมันปล่อยขึ้นมา ร่างกายนี้ไม่มีคุณค่าใดๆ เลย หัวใจเป็นอิสระอยู่เลย พอหัวใจเป็นอิสระ มันจะทรงตัวของมันอยู่เฉยๆ จิตเป็นกระจกใส พอจิตเป็นกระจกใส มันจะมีความสุขของมัน ความสุขที่เกิดขึ้นด้วยทางอันเอกของเรา เกิดขึ้นอย่างนี้ได้ต้องเป็นมรรครวมตัว มรรคอรียสัจจ มรรคโคณินทางอันเอก นี้ทางของธรรม ทำให้หัวใจมันฉลาดขึ้นมา

พอมันฉลาดขึ้นมา มันก็ปล่อยวางจากความโง่ ความโง่คือมาร คือความไม่เข้าใจ ปล่อยวางความโง่ มันปล่อยวางความโง่ มันฉลาดขึ้นมา มันอยู่ด้วยอิสระเพราะว่ามันได้ชำระความโง่อันนั้นออกไป มันหลุดออกไปเลย พอเป็นอิสระขึ้นมา มันมีความสุขอยู่อย่างนั้นอยู่พักใหญ่ พักใหญ่ขึ้นมา

แล้วจะติดตรงนี้ ตรงนี้จะเป็นสิ่งที่ติดมาก ติดมากเพราะใจมันเป็นอิสระ มันจะว่างอยู่อย่างนั้น จิตนี้เป็นกระจกใสตลอด แล้วพยายามจะปิดฝุ่นนั้นไม่ให้ลงกับจิตดวงนี้ เรากำหนดไว้ กำหนดไว้ กำหนดไว้มันก็ว่าง พอว่างก็ว่าอันนี้เป็นผลของมัน เป็นผลที่ว่าสิ่งที่สิ้นสุด ทางนี้ยังต้องเดินต่อไป มรรค ๔ ผล ๔

มรรค ๔ ผล ๔ กายนอก-ภายในมันปล่อย กายในกาย กายของจิต กายที่เป็นอนุสสุกะ-อนุสสุกัฏฐนี่เป็นตัววางเหนียว ตรงนี้เป็นสิ่งที่ว่าเป็นยางเหนียวเกาะอยู่กับจิต จิตนี้เป็นกระจกใส กระจกใครเดินชนเข้าก็ต้องรู้สิ เพราะเป็นกระจก เป็นวัตถุอันหนึ่งที่เป็นกระจกใส ถ้าเปรียบถึงเวลากิเลส มันอ้างขึ้นมาว่าเป็นกระจกใส ต้องปิดฝุ่นแล้วจะไม่มีสิ่งใดเกาะเกี่ยว อันนี้เป็นผลแล้ว อันนี้อยู่เฉยๆ ได้

แต่ปัญญาอีกตัวมันจะเกิดขึ้น มันจะโต้แย้งขึ้นมา ความโต้แย้งขึ้นมานี้ได้ถูกคิด ถ้ามีความถูกคิด มีการเปรียบเทียบถึงสิ่งที่เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ ปัญญาเป็นการพลิกแพลง สิ่งที่พลิกแพลงขึ้นมา มันก็จะหาเหตุผลต่อไป ความหาเหตุผลต่อไป กระจกนี้ถ้าเราเดินเข้าไป มันต้องชนสิ่งนั้น เพราะสิ่งนั้นมีอยู่ สิ่งนั้นเป็นกระจก กระจกนี้มันใส มันมองเห็นภาพข้างหน้าได้ แต่มันขวางอยู่ข้างหน้า ถ้าเดินก็ชนเข้าไปเลย แต่เพราะเราไม่เดินเอง เรามองเฉยๆ แล้วจินตนาการว่าเห็นภาพข้างหน้าหมดแล้วสิ่งนั้นเป็น

ถ้าเดินชนขึ้นมา คือจิตมันจับต้องได้ เดินชนขึ้นมา มันก็เห็นเป็นอสุภะ ถ้าไม่เดินชนขึ้นมา มันไม่เห็นเป็นอสุภะหรอก มันปล่อยวางไว้เฉยๆ อย่างนั้นเอง นี่โทษของกิเลส โทษของความที่ว่ามันต้องการดึงไว้ให้เราอยู่ในอำนาจของมัน โทษของทางมาร ของวิชามารจะเป็นอย่างนั้น

วิชามาร ทางคู่ขนาน ทางระหว่างฝ่ายมรรคกับฝ่ายกิเลส ทางคู่ขนานที่จะแย้งชิงความเป็นหนึ่งเดียว จนกว่าเส้นทางทั้งสองเส้นทางนี้จะไปบรรจบกัน ถ้าเส้นทางคู่ขนานไปบรรจบกันเมื่อไร ทางกิเลสไม่มี บุญและบาปข้ามพ้นหมด นี่เส้นทางคู่ขนานไปมันจะมีฝ่ายที่เป็นธรรมอยู่ในหัวใจที่ยังไม่สิ้นสุด มันจะพยายามปิดป้อง

มันทุกข์ยากเวลาประพาศปฏิบัติ มันทุกข์ยากตรงนี้ ทุกข์ยากตรงที่กิเลสนี้มันพยายามจะพลิกแพลงให้เราผิดพลาดอยู่ตลอดเวลา ให้เราออกจากนอกทาง แล้วเราพยายามสร้างมรรคขึ้นมา สร้างทางขึ้นมา ทางอันเอกที่ว่าทางเอชิวิตรอด เราต้องสร้างขึ้นมาทั้งหมดเลย มันไม่มีใครจะมาแก้ไขให้ได้ แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้

“ทางนี้เราเป็นคนชี้บอก แล้วทุกคนต้องก้าวเดินไปเอง ทุกคนต้องสร้างเอง”

เพราะใจแก้ไข ใจดวงนั้นต้องแก้ไขดวงนั้น ความที่เป็นเชื้ออยู่ในใจนี้มันเป็นเชื้อสกปรกอยู่ในหัวใจ ต้องเอาธรรมที่เราเกิดขึ้นมา อาการที่เราขึ้นมา สร้างสังขารที่มันเป็นวิชาขึ้นมา สังขารเป็นความปรุง ความแต่ง ถ้ามันคิดเป็นกิเลส มันก็ทำให้เราเพื่อพอก เพื่อพอกำพินิจรำพันไปโดยไม่มีประโยชน์

แต่ถ้ามันเป็นธรรมขึ้นมา เป็นธรรมก็เป็นสังขารอันเดียวกัน เป็นกิริยาของใจ ใจแก้ไข แต่กิริยาของใจที่สังขารที่เราคิด เราปรุง เราแต่งนี้มันมีสติ มีสมาธิยังยั้งไว้ไม่ให้เราเข้าไปคิด ไม่ให้ว่า

เป็นตัวตน อัดตาที่เรามันเคยใจอยู่นี้คือฝ่ายกิเลส ใช้สิ่งนี้เป็นตัวชี้นำออกไปก่อน เราใช้สติสัมปชัญญะยับยั้งไว้ก่อน แล้วเราตั้งสมาธิคิดออกไป นี่เป็นปัญญาออกมา

พอปัญญาออกมา มันมีความจุกจิก มีปัญญาออกมา มันก็จับต้องสิ่งนั้นได้ มันก็จะเกิดเป็นว่าเริ่มต้นทางอีกเส้นทางหนึ่ง เริ่มต้นทางใหม่ เริ่มต้นงานที่ชอบใหม่ พอจับได้ ทีนี้จะขนพองสยองเกล้า การจับได้จะเป็นการขนพองสยองเกล้า เป็นผลงานชิ้นหนึ่ง เป็นการไล่ล่าสิ่งที่ว่าปกปิดอยู่ในใจ เป็นการเปิดเผยคือความผิดพลาดในหัวใจอีกชั้นตอนหนึ่งที่มีมันผูกมัดไว้อย่างรุนแรงที่สุดด้วยนะ ใจจะติดตรงนี้ ติดตรงนี้อย่างมหาศาล

พอจับต้องได้ ความเป็นอสุภะ ความเป็นสกปรก ใจมันสกปรกเพราะอะไร เพราะมันเป็นของคู่ สิ่งที่เป็นเส้นทางคู่ขนานนี้ส่วนหนึ่ง สิ่งที่เป็นของคู่ กามมันคิดขึ้นมา กามมันเป็นฝ่ายที่ว่าก่อเกิด สิ่งที่เกิดคือกามภพ ดับไปแล้วยังเกิดอยู่ ยังเกิดอยู่ในเทวดา เพราะเทวดานี้ก็เป็นกาม กามฉันทะ ความพอใจตัวเอง มันเป็นความพอใจเรา สิ่งทีพอใจเราคือการปกป้องตัวเองไว้ ฉันทะ ความพอใจนั้น พอใจจะอยู่ตรงนี้ พอใจในการนอนจม พอใจในหัวใจที่ว่าเป็นที่อยู่ที่อยู่อาศัย พอใจในภวาสวะ พอใจในภพอันนี้

ถ้าจะทำลายภพอันนี้ต้องใช้อะไร? ใช้มหาสติ-มหาปัญญา พอมหาสติ-มหาปัญญาเราจับต้องได้แล้ว เราชนกับกระจกสิ่งนั้นแล้ว กระจกที่เราชนแล้วนะ เริ่มต้นชนคือจับได้ พอจับได้พิจารณาเข้าไป มันโดนตัวมัน พิจารณาขนาดไหนพุ่งออกไป มันต้องผ่านกระจกนั้น ผ่านกระจกนั้น จนกว่ากระจกนั้นจะแตกออกจากกัน จนให้เราทะลุผ่านกระจกนั้นเข้าไปให้ได้

ถ้าผ่านกระจกนั้นเข้าไป ผ่านอาคารของใจนั้นเข้าไป ผ่านเข้าไป ถ้าผ่านเข้าไป ชั้น ๕ ขาดขาดตรงนี้ ชั้น ๕ นอก ชั้น ๕ ใน ชั้นในชั้น เวทนาในเวทนาส่วนใหญ่อยู่ตรงนี้ เวทนาในความสุข สุขในกามราคะมันพอใจมาก สุขในกามราคะ สุขที่หลอกให้สัตว์โลกติดอยู่ตรงนี้ ทั้งหมด หลอกให้สัตว์โลกเกิดในกามภพนี้อยู่ตลอด

ถ้าเป็นกามราคะทางโลกเขา มันก็เป็นกาม โลภีย์ อันนั้นมันเป็นสิ่งทีว่าโลกเขาเป็นไป สิ่งที่เป็นพรหมจรรย์อยู่ ใจว่าเป็นพรหมจรรย์ เป็นพรหมจรรย์ทำไมมันเกาะเกี่ยวอยู่สิ่งนี้ สิ่งนี้เป็นพรหมจรรย์ ทำไมมันยังระลึกถึงสิ่งนี้? เพราะสิ่งทีว่าเป็นพรหมจรรย์นี้เป็นพรหมจรรย์จากข้าง

นอก สิ่งที่เป็นกิเลสมันไม่เป็นพรหมจรรย์ด้วย สิ่งที่เป็นกามราคะมันฝังอยู่ที่ใจด้วย พอฝังอยู่ที่ใจด้วย มันก็คิดกระทบกับใจ ชั้น ๕ ชั้นอันละเอียด กระแทกกับหัวใจดวงนั้น

ความพอใจ ใจดวงนี้เคยเกิดเคยตายมาไม่มีที่สิ้นสุด ใจดวงนี้สะสมสิ่งที่เป็นกาม เป็นที่ความพอใจมาอยู่ในใจดวงนั้นตลอดเวลา พอมันกระทบกัน สิ่งที่เป็นสัญชาตญาณ สิ่งที่เป็นสัญชาตญาณที่มันพอใจ สิ่งทีพอใจ ถึงว่ามันก็หมุนเวียนออกไป อันนั้นเป็นมโนกรรม มันสัมผัสกันอยู่ในหัวใจดวงนั้น มันก็ทำให้ใจดวงนั้นจมอยู่ตรงนี้

ถึงว่า มันผ่านพ้นตรงนี้ไปไม่ได้ มันเป็นแองใหญ่ มันเป็นสิ่งที่ว่าใจต้องตกอยู่ตรงนั้นตลอดเวลา วิปัสสนาเข้าไปจะเห็นสิ่งนี้โดยธรรมชาติ ถ้าจะผ่านกรรม กรรมก้าวเดินไป ต้องผ่านตรงนี้ทั้งหมด ถ้าไม่ผ่านตรงนี้เข้าไป มันชำระชั้นข้างในไม่ได้ มันชำระสิ่งที่เป็นชั้น ๕ ของใจไม่ได้ วิปัสสนาเข้าไปจนปัญญาก้าวเดินรุนแรงมากนะ นี่น้ำป่า

การประพฤติปฏิบัติธรรม การฟันฝ่าอุปสรรคของใจ จะผ่านออกไปจากอำนาจของกิเลสได้ กิเลสตรงนี้เป็นสิ่งที่ว่าขวางหน้าทีรุนแรงที่สุดที่ทำให้สัตว์โลกต้องติดบ่วงอันนี้ไว้ตลอดเวลา เพราะมันเป็นสิ่งที่มันกระทบกระทั่งแล้วมันพอใจ ใจกระทบอารมณ์เท่านั้นที่อยู่ภายในหัวใจ มันละเอียดมาก

พิจารณาจนมันลุ่มลुकคลุกกลานนะ มันจะมีการล่อลวง มีการให้เราพลิกแพลงไปตลอดเวลา มันจะพลิกแพลงในการเอาผลมาหลอกก็ได้ เอาสิ่งนั้นมาหลอก เอาสิ่งนี้มาหลอก แล้วเราเห็นความผิดพลาดจนถึงที่สุด ซ้ำอยู่ตรงนั้นตลอดเวลาไป มันจะระเบิดออก มันจะทำลายออกไป ชั้นจากภายในออกหมด

ปฏิเสธ ความผูกโกรธ ความจำได้หมายรู้ ความปฏิเสธ กามราคะ ปฏิเสธ ความผูกโกรธ ความเริ่มต้น สิ่งที่จะโกรธเพราะมันไม่ได้ตั้งใจ มันไม่ได้อย่างที่สัญญาอันละเอียดนี้มันเคยหมายไว้ที่ใจ เวทนาที่ความพอใจในกาม ในสิ่งที่พอใจตัวนั้น ในความพอใจเฉยๆ นะ นี่กามฉันท์ สิ่งทีพอใจ

ถ้าไม่พอใจมัน มันก็ผูกโกรธ ปฏิภิกิริยาจะเกิดขึ้นที นี่ปฏิเสธ อารมณ์ที่โกรธ ที่ตรงนี้ไม่พอใจจะเกิดเพราะเหตุนี้ ปฏิษะมันมีเริ่มต้นจากความไม่พอใจ การเทียบค่า แล้วสิ่งนั้นขาดออกไป

สิ่งที่ว่าจะเทียบค่า ให้ค่ากับความพอใจและความไม่พอใจมันไม่มี มันจะหลุดทันที พอหลุดทันที
 กามราคะมันถึงว่าไม่เกิดบนกาม จิตนี้ถึงเป็นขั้นเดียว

จิตนี้เป็นขั้นเดียวโดยธรรมชาติ จิตนี้เป็นขั้นเดียวด้วยการเข้าสมาธิด้วยสมาบัติขั้นนั้นก็ได้อ
 อย่างหนึ่ง การทำสมาธิ สมาบัติ เอกัคคตารมณ์นี่จิตเป็นหนึ่งเดียว นั่นก็จิตนี้เป็นหนึ่งเดียวโดย
 สมาบัติ แต่จิตนี้ชำระขั้นขาดออกไปจากใจ ใจดวงนี้ คือขั้น ๕ ละเอียดนี้ขาดออกไปจากใจ จิต
 นี้เป็นหนึ่งเดียว ถึงว่าเกิดบนพรหม พอไปเกิดบนพรหม อันนี้เป็นผล เวียงวังไปหมดเลย

มรรคอย่างละเอียด มรรคอย่างละเอียดที่จะเข้าไปจับตรงนี้ จับสิ่งที่ทำให้ถึงที่สิ้นสุดได้ นี้
 ไม่ใช่ขั้น สิ่งที่ไม่ใช่ขั้น ไม่ใช่สิ่งที่กระทบ มันยังละเอียดอ่อนเข้าไป มันถึงว่าเป็นปัญญาญาณ
 ปัญญาญาณที่จะเข้าไปจับต้องสิ่งนั้น จับต้องสิ่งที่ว่าเป็นตัววิชาเลย

การผูกโกรธ กามราคะ ปฏิฆะ เป็นนางตัณหา นางอรดี พวกนี้เป็นลูกของพญามาร พญา
 มารยังอยู่ส่วนบนของความผูกโกรธ ความโกรธ ความเป็นปฏิฆะ ความเป็นราคะอันนี้อีก สิ้นสุด
 ของใจดวงนั้น สิ้นสุดของทางอันเอก ทางอันเอกมันจะพุ่งเป้าเข้าตรงนั้น เพราะเริ่มต้นออกมาจาก
 หัวใจ หัวใจเราสร้างขึ้น เราสร้างต่างๆ สร้างมรรคขึ้นมาทุกอย่าง แล้วมันก็ชำระล้างของเราเข้า
 มาเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา จนถึงกับจุดที่ว่าเป็นตัวพลังงานเริ่มแรก ตัวจุดของใจดวงนั้น

ค่อยๆ พยายามค้นคว้า แต่กว่าจะค้นคว้าตรงนี้ได้เนะ คนจะก้าวเดินขึ้นไป คนก้าวเดินขึ้น
 ไป การทำงานของเราขึ้นไป มันเหมือนกับเราเป็นฝ่ายขาขึ้น เรามองขึ้นไปตลอด มันแบกสัมภาระ
 จากหัวใจขึ้นไป มันเหนื่อยอ่อน แล้วมันเป็นธรรมชาติของกิเลสนะ ต้องการอยากความสะดวก
 อยากความสบาย อยากจะเป็นของที่ว่าเราพอใจ เราทำได้ง่าย เราทำได้ง่าย เราทำแล้วจะประสบ
 ความสำเร็จ มันจะให้ค่าเกินไป เกินไป

ความให้ค่าเกินไป มันถึงว่าใจทะลุไปแล้ว ใจทะลุไปแล้ว มันจะไปนอนใจอยู่ สิ่งทีนอนใจ
 อยู่ มันมีความสุขอยู่ มันมีความสุขเพราะมันเป็นอิสระ มันเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา สิ่งที่เป็นอิสระเป็น
 ขั้นเป็นตอนเข้ามา มันก็พอใจของมันอยู่แล้ว นี่ทำให้ไปนอนจมอยู่นั้นอีก

การกระทบเหมือนที่ว่าเรากระทบกระจกนั้น เพราะอะไร เพราะว่าเรายังอยู่ในฝ่ายที่ต่ำ
 จิตนี้เป็นกระจกใส แต่กระจกนี้กระทบได้ง่าย แต่จุดเป็นตอมนี้มันไม่มีสิ่งที่กระทบ มันเป็นความ

ว่าง โลกนี้ว่าง มองดูความว่างของโลกแล้วเหมือนกับเรือว่างแต่มีคนอยู่ คนที่อยู่นั้นเป็นคนคุณ เขา
มันจะไม่หันกลับมาดูคน คนนี้ถึงว่ายังหยาบไป

แต่ถ้าเป็นจิตแล้วมันเป็นสิ่งที่รับรู้ต่างๆ มันเป็นที่รับรู้ไว้เฉยๆ รับรู้แต่ความว่างหมด ถึง
ว่ามองว่าโลกนี้ว่างหมดเลย ต้องถอนว่าสิ่งที่เห็นโลกนี้ว่างนั้นคืออะไร แต่เราขณะนั้นเราคิดไม่
ออก เพราะมันละเอียดจนไม่ใช่ขั้นแล้ว มันเป็นความคิดเฉยๆ

อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ มันเป็นปฏิจสมุปปาทจริงอยู่ ปฏิจสมุ
ปปาทมันเป็นการสืบต่อ มันเกิดทีเดียว ถึงว่าขั้น ๕ นี้เป็นกอง ๕ เป็นกองเลย เป็นส่วนแยกเลย
แล้วกระทบกระทบกัน มันถึงว่าเป็นอารมณ์ของเราออกมา สิ่งนี้เป็นสิ่งที่หยาบ

ใหม่ๆ ประพฤติปฏิบัติสิ่งนี้ละเอียดจนเราจับต้องไม่ได้ เราทำไม่ได้เลย แต่ถ้าเราชำระล้าง
เป็นชั้นเป็นตอนเข้าไปมันจะเห็นว่าสิ่งที่หยาบเราทิ้งมาเป็นส่วนหยาบ ส่วนกลาง ส่วนละเอียด เรา
ทิ้งมาเรื่อยๆ ทิ้งหมด ทิ้งจนหมดเลย สิ่งทั้งหมดแล้วควรจะหมดกัน แล้วไอ้ผู้ที่ทิ้งขั้น ๕ นั้นอยู่ที่
ไหนล่ะ?

อันนี้ก็เหมือนกัน สิ่งที่กระทบ เรากระทบมาตลอด แต่สิ่งที่ข้างบนนี้เราหาไม่เจอ หาไม่เจอ
ทำอะไร? การหา การสะกดจิต การที่หัวใจพยายามตั้งใจแล้วสะกด ตั้งปัญญาขึ้นมาถามตัวเอง
ตั้งปัญหาว่าสิ่งนี้คืออะไร นี่มันทำได้ยาก มันถึงว่ามันจะให้เหตุผลกับตัวเอง กิเลสมันจะให้เหตุผล
กับตัวเองว่าต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น มันให้คำพร้อมไปกับสิ่งนั้น

ปฏิจสมุปปาทมันเกิดขึ้นพร้อมกัน ดับพร้อมกัน แล้วมันเหมือนขั้น ๕ ใหม อวิชชา อวิช
ชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ มันมีอวิชชา มีวิญญาณ มีอายตนะ มีความกระทบ มีรูป
มีนาม แต่เกิดพร้อมกันดับพร้อมกัน มันละเอียดอ่อน มันไม่ใช่ขั้น นี้ปัญญาญาณจะเข้าไปจับต้อง
สิ่งตรงนี้ได้ จับต้องตรงนี้ได้แล้วมันแยกออกเป็นส่วนไม่ได้ มันพลิกทีเดียวหมดสิ้น จบสิ้น
ขบวนการทางอันเอกแล้ว

จากทางที่ว่าเป็นทางคู่ขนาน ไปถึงแล้วทางคู่ขนานนี้ก็ต้องทิ้งไป ข้ามพ้นจากคิและชั่ว ข้าม
พ้นทั้งหมดเลย ถ้าคิดคืออยู่ เราจะแบกถนนไปอย่างไร เรามาจากบ้านจากเรือน เราจะเอาบ้านเอา

เรือนมาถึงไว้ได้อย่างไร บ้านเรือนอยู่ที่บ้านเรือน แล้วออกจากบ้านเรือนมายังมีถนนมา ถนนแล้ว ถนนก็ต้องอยู่เป็นถนน เราต่างหากเคลื่อนไปบนถนน

จิตนี้ก็เหมือนกัน เคลื่อนไปบนนั้น เคลื่อนไปบนทางอันเอกนั้น เคลื่อนไป จิตนี้เป็นผู้ ขับเคลื่อนไปบนมรรคอรียสัจจนี้ จะพ้นออกไปแล้วไม่ใช่จิต ไม่ใช่ใดๆ ทั้งสิ้น เพราะเป็นจิตนี้ มันเป็นอัตตา มันเป็นที่ว่าเป็นผู้ที่ทรงอยู่

สิ่งที่ทรงอยู่เหมือนถนน สิ่งที่ทรงอยู่ สิ่งคือมีกระจกใสที่มีอยู่ กระจกใสยังขยายเกินไป สิ่งนี้คือความหมายคือว่ากระจกใส กระจกใสเราเห็นแล้วเราจำได้ว่ากระจกใส แต่ความคิดว่า กระจกใสละ ความคิดคือความจำจากกระจกใสขึ้นมาเป็นนามธรรม กระจกเป็นวัตถุ แต่เห็น กระจกนั้นเป็นนามธรรม

นามธรรมอันนี้มันยังเป็นเริ่มต้นของจุดความคิด นามธรรมอันนี้ก็โดนทำลาย ไม่มี นามธรรม ไม่มีใดๆ ทั้งสิ้น หลุดออกไป หลุดออกไปถึงว่าหลุดออกไปอีกส่วนหนึ่ง เป็นสิ้นสุด ของการประพฤติปฏิบัติ

จนพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน สุภัททะไปถามนั้นนะ แล้วสุภัททะได้ปฏิบัติ คินนั้น จนสุภัททะได้สำเร็จเป็นลูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นองค์สุดท้ายที่ พระพุทธเจ้าเป็นผู้บวชให้เป็นเอหิภิกขุ ชั่วคินเดียว เขาติคมาตลอดนะ คิดว่าเขาเป็นคนที่มีความ วิชาความรู้ เขาเรียนจบไตรเพทมา เขารู้หมดเลย แล้วเขารู้หมดแล้วทำไมเขาชำระกิเลสเขาไม่ได้

วิชาของกิเลส ทางของกิเลส ทางของวิชาชีพเป็นอย่างนั้น มันรู้แล้วมันสะสมความรู้ไว้ มัน สะสมไว้มากๆ ว่ามันรู้มันเห็น มันรู้มันเห็น แล้วมันสะสมไว้จนพอกพูนในหัวใจแบกไม่หว่าดไม่ ไหว แต่เป็นนามธรรมมันเลยมองไม่เห็น แต่มีความทุกข์อยู่

แต่วิชาธรรม คินเดียว พระพุทธเจ้าให้พระอานนท์บวช พระอานนท์บวชเสร็จ คินนั้นเขา สำเร็จไปได้ เพราะการพลิกจากกิเลส พลิกจากวิชาทางกิเลส พลิกจากวิชาชีพมาเป็นวิชาธรรม

เราก็เหมือนกัน ถ้าเราจะพลิกขึ้นมาเป็นวิชาธรรม แล้วสร้างสมขึ้นมา จนมันจะเกิดขึ้นมา ได้จากหัวใจ ถ้าเราสร้างสมของเราขึ้นมาได้ เราทำของเราขึ้นมาได้ มันก็จะเป็นประโยชน์ของเรา

ประโยชน์ของเรา เราเป็นประโยชน์ของเราที่เราสร้างขึ้นมาเอง ทำเอง แต่เพราะกิเลสมันอยู่ในหัวใจเรา กิเลสมันอยู่ในหัวใจของสัตว์โลก สัตว์โลกต้องชำระล้างจากใจของสัตว์โลกเอง

แต่สัตว์โลกที่เกิดมาที่มีกิเลสในหัวใจ มีกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางอยู่ ก้าวเดินตามธรรมนั้น ทำไมจะทำไมไม่ได้ ต้องทำได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายากกว่าเรา หลายชั้นหลายตอน เพราะไม่มีคนสอน ไม่มีคนบอก ไม่มีใครว่า ไม่มีใครบอกวิธีการไว้เลย สมบูรณ์สมบูรณ์มาหาเอง ค้นคว้าเอง จนสำเร็จมาได้ เรามีคนบอก คนชี้ คนนำ ทำไมเราจะทำอย่างนั้นไม่ได้

ถ้ามีความคิดอย่างนี้ขึ้นมา มันก็ทำได้ ต้องทำได้ ต้องทำได้โดยนะ ต้องอย่างเดียว เพราะว่า “หรือ หรือ จะ” ไม่ได้ “หรือ หรือ จะ” มันมีทางออกให้เราจะพักไว้ก่อน เมื่อนั้น เมื่อนี้ “หรือ หรือ จะ” ต้อง ต้อง ต้อง ต้องประพฤติปฏิบัติ ต้องทำ แล้วทำแล้วจะเป็นผล ต้องมีผลอันนั้น

เพราะทุกข์มีอยู่ กำจัดทุกข์ออกไปเป็นอริยสัจ เป็นขั้นเป็นตอนเหมือนกัน อริยสัจเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมาแล้วหลุดออกไปเป็นขั้นเป็นตอน แล้วจิตหลุดออกไปจากอริยสัจเหมือนกัน ถ้าจะความจริงเขามีเราซึ่งเชื่อเขา คนที่มีเหตุมีผลมาพูด เราซึ่งเชื่อเขา เขามีหลักฐานมายืนยันยิ่งเชื่อเขาใหญ่เลย แล้วหลักฐานในหัวใจของเรา ทุกข์เกิดจากใจ บีบบี้สีไฟอยู่ที่หัวใจ ทุกข์ดับไปจากใจ

เพราะความประพฤติปฏิบัติของเราเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป นี่ทุกข์ดับออกไปจากใจ มันปล่อยวางเห็นเป็นขั้นๆ ลงมาแล้วใจมันหลุดออกไปเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป นี่ประจักษ์พยานของเรา เราสร้างเอง เรารู้เอง เป็นปัจเจกจัดตั้ง

เพราะกิเลสมันอยู่กับเรา ความทุกข์มันอยู่กับเรา คนจะมาบอกว่าเราสุข เราทุกข์ อันนั้นเป็นคำพูดของเขา ความสุข ความทุกข์ในใจของเราเป็นสมบัติของเรา เรารู้ของเรา ใครจะชมว่าสุขหรือทุกข์นั้นเป็นคำพูดของคนอื่น มันจะไม่มีค่าความจริงสำหรับเรา แต่ถ้าเป็นโลกเขามีค่า เป็นการสรรเสริญนิทาน เป็นโลกธรรม ๘ อันนั้นเรื่องของเขา แต่ความจริงแล้วมันจะให้ค่ากับเราในหัวใจได้แค่เราพอใจ เราชื่นใจไปกับเขา อันนั้นชื่นใจก็เป็นอารมณ์โลก

แต่ความจริง ทุกข์ สุขที่มันปักเสียบอยู่กลางหัวใจเรายังไม่ได้ถอดถอนออก ถ้าเราดึง เราถอดถอนออกจากหัวใจของเรา ถึงว่าเป็นปัจเจกจัดตั้ง เป็นการแก้ไข ถ้ามันจะว่ายากมันยากตรงนี้ ยาก

ตรงที่ว่ามันผ่านจากอารมณ์โลกเข้าไป อารมณ์ที่เป็นสัญญาอารมณ์ สัญญาอารมณ์ที่เป็นอารมณ์
ขั้นนี้ ขั้นนี้เป็นเปลือกที่ห่อหุ้มใจ

แต่ถ้าเราผ่านขั้นเข้าไปแล้ว มันก็เข้าไปถึงดวงจิต ดวงใจดวงจิตนั้นที่เราจะไปพลิกแพลง
ตรงนั้น ถ้าไปพลิกแพลงตรงนั้น ไปแก้ไขตรงนั้น ไปทำลายตรงนั้น ไปชำระตรงนั้น เพราะตรง
นั้นเป็นที่อยู่ของกิเลส ที่อยู่ของกิเลส เราจะชำระกิเลส เราต้องไปชำระตรงที่อยู่ของมัน สกปรก
ตรงไหนชำระตรงนั้น มีดที่ไหน จุดไฟที่ตรงนั้น จุดไฟมันก็สว่างขึ้นมา อันนี้ความไม่เข้าใจของใจ
ที่ตรงไหน ต้องไปแก้ที่ตรงนั้น

ขั้นนี้เป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของความคิด เรื่องของเงา แต่เป็นตัวของจิตนั้นเป็นตัวที่
อยู่ของกิเลส เราถึงต้องทำความสงบเข้าไป แล้วเข้าไปถึงทำลายเป็นชั้นเป็นชั้นเข้ามา มันถึงว่า
วิชาการอย่างนี้มีอยู่ ทำไมเราก้าวเดินไม่ได้ล่ะ

เราก้าวเดินได้ดี นี่ทางอันเอก มรรคอรียสัจจัง มรรคอย่างหยาบๆ มรรคในวิชาชีพ มรรค
นั้นเป็นเรื่องของโลกเขานะ เรื่องของโลกเขาเราไม่เอามาเป็นอารมณ์นะ ถ้าเราเอาสิ่งนั้นมาเป็น
อารมณ์ มันจะบอกว่าเราได้สร้างแล้ว การประกอบสัมมาอาชีวะที่ดีนี้คือว่าเลี้ยง...(เทพสิ้นสุดเพียง
เท่านั้น)